

LIFE FOR SEEDS (LIFE20 NAT/SI/000253) – Ohranjanje prioriternih travniških habitatnih tipov v Sloveniji z vzpostavitvijo semenske banke in obnovo in situ

LIFE FOR SEEDS (LIFE20 NAT/SI/000253) – Conservation of priority grassland habitats in Slovenia through the establishment of seed bank and *in situ* restoration

Poročilo anketiranja upravljavcev o rabi naravovarstveno pomembnih travnikov (akciji C2 in D5)

Report of surveys for managers about use of high nature value grasslands (actions C2 and D5)

Pripravili / Prepared by:

DOPPS:

Polona Božič, Blaž Blažič, Staš Miljuš, Aleksander Kozina

Ljubljana, november 2024

Kazalo

Kazalo slik	3
Kazalo tabel	4
Povzetek	5
Abstract	5
Uvod	6
Material in metoda.....	6
Rezultati in razprava	7
Splošno	7
Tipi kmetij.....	13
Košnja	15
Paša	24
Gnojenje	29
Mulčenje.....	32
Dosejevanje	34
Druga dela na travnikih	36
Upravljanje v preteklosti in v prihodnje	38
Produkti	39
Subvencije in drugi projekti.....	40
Literatura	43
Priloge.....	43
Priloga 1: Anketa o rabi naravovarstveno pomembnih travnikov	44

Kazalo slik

Slika 1: Priprava in podpis pogodbe o dopustitvi koriščenja kmetijskega zemljišča. Foto: Polona Božič.	6
Slika 2: Število opravljenih anket po habitatnih tipih.....	8
Slika 3: Število travnikov, za katere smo opravili ankete	8
Slika 4: Povprečna nadmorska višina naravovarstveno pomembnih travnikov po Natura 2000 območjih.....	9
Slika 5: Tipi anketiranih kmetij glede na prisotnost živali in produkte.....	13
Slika 6: Delež in vrsta živali na anketiranih kmetijah.....	14
Slika 7: Delež košenih naravovarstveno pomembnih travnikov	15
Slika 8: Pogostost košnje naravovarstveno pomembnih travnikov	16
Slika 9: Število košenj naravovarstveno pomembnih travnikov v letu.....	16
Slika 10: Povprečen čas košnje naravovarstveno pomembnih travnikov v letu	17
Slika 11: Povprečen čas košnje travnika v letu glede na habitatni tip travnika	18
Slika 12: Delež različnih tipov kosilnice, ki ga uporabljajo upravljavci pri košnji naravovarstveno pomembnih travnikov	20
Slika 13: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, s katerih se spravlja pokošeno travo	21
Slika 14: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, na katerih se pokošena trava suši	21
Slika 15: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, na katerih se delajo suhe bale	22
Slika 16: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, na katerih se izvaja paša	24
Slika 17: Delež in vrsta pašnih živali na naravovarstveno pomembnih travnikih.....	25
Slika 18: Vrsta in število pašnih živali na KMG z naravovarstveno pomembnimi travniki	26
Slika 19: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov s časovno omejeno pašo	27
Slika 20: Prenočevanje pašnih živali na naravovarstveno pomembnih travnikih	28
Slika 21: Delež gnojenih naravovarstveno pomembnih travnikov	29
Slika 22: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, na katerih se izvaja mulčenje	32
Slika 23: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, na katerih se izvaja dosejevanje	34
Slika 24: Druga dela na naravovarstveno pomembnih travnikih po območjih Natura 2000	36
Slika 25: Druga dela na naravovarstveno pomembnih travnikih	37
Slika 26: Deleži izplačanih subvencij na naravovarstveno pomembnih travnikih	40
Slika 27: Deleži izplačanih subvencij na naravovarstveno pomembnih travnikih po območjih Natura 2000.....	41
Slika 28: Deleži izplačanih subvencij na naravovarstveno pomembnih travnikih (ne vključuje osnovnih plačil)	42

Kazalo tabel

Tabela 1: Pogostost in intenzivnost košnje naravovarstveno pomembnih travnikov po območjih in habitatnih tipih	19
Tabela 2: Tip kosilnice, ki ga uporabljajo upravljavci pri košnji naravovarstveno pomembnih travnikov	20
Tabela 3: Količina pridelanega pokošenega materiala na naravovarstveno pomembnih travnikih	23
Tabela 4: Pogostost in intenzivnost paše na naravovarstveno pomembnih travnikih po območjih in habitatnih tipih	25
Tabela 5: Povprečno število pašnih živali na KMG z naravovarstveno pomembnimi travniki	26
Tabela 6: Trajanje paše na naravovarstveno pomembnih travnikih	27
Tabela 7: Pogostost paše na naravovarstveno pomembnih travnikih	28
Tabela 8: Pogostost gnojenja naravovarstveno pomembnih travnikov	30
Tabela 9: Vrsta uporabljenega gnojila na naravovarstveno pomembnih travnikih	30
Tabela 10: Čas gnojenja naravovarstveno pomembnih travnikov	31
Tabela 11: Pogostost mulčenja naravovarstveno pomembnih travnikov	32
Tabela 12: Čas mulčenja naravovarstveno pomembnih travnikov	33
Tabela 13: Vrsta semenskega materiala, ki je bil uporabljen na naravovarstveno pomembnih travnikih	35
Tabela 14: Pogostost dosejevanja naravovarstveno pomembnih travnikov	35

Povzetek

Ustrezno upravljanje s travniki, ki so bili s strani strokovnjakov prepoznani kot naravovarstveno pomembni, je zagotovilo, da se bodo ti travniki ohranili tudi v prihodnje. S tem namenom smo v projektu LIFE FOR SEEDS v okviru akcij C2 (Kmetijski ukrepi v SKP po letu 2027) in D5 (Socio-ekonomska študija) pripravili vprašalnik o rabi naravovarstveno pomembnih travnikov za upravljavce le-teh. Zajeli smo upravljavce vseh treh prioritarnih habitatnih tipov travišč, ki jih naslavljamo v projektu: vrstno bogatih travišč s kukavičevkami, vrstno bogatih travišč z navadnim volkom (*Nardus stricta*) in travišč na presihajočih jezerih. V poročilu predstavljamo najpomembnejše statistike, ki smo jih izluščili iz rezultatov anketiranja. Rezultati anket bodo podlaga za pripravo ukrepov za upravljanje s travniki.

Abstract

Appropriate management of grasslands, which have been recognized by experts as important for nature conservation or high nature value (HNV), ensure that these grasslands will be preserved in the future. With this aim, in the LIFE FOR SEEDS project, in the framework of actions C2 (Agricultural measures for the CAP after 2027) and D5 (Socio-economic study), we prepared a survey on the use of grasslands important for nature conservation for their managers. We interviewed the managers of all three priority grassland habitat types considered in the project: semi-natural dry grasslands and scrubland facies on calcareous substrates, species-rich *Nardus* grasslands on silicious substrates in mountain areas and grasslands on turloughs. In the following report, we present the most important statistics extracted from the survey results. The results of the surveys will be used as a basis for the preparation of agricultural measures for meadow management.

Uvod

Ustrezno upravljanje s travniki, ki so bili s strani strokovnjakov prepoznani kot naravovarstveno pomembni, je zagotovilo, da se bodo ti travniki ohranili tudi v prihodnje. S tem namenom smo v projektu LIFE FOR SEEDS v okviru akcij C2 (Kmetijski ukrepi v SKP po letu 2027) in D5 (Socio-ekonomska študija) pripravili vprašalnik o rabi naravovarstveno pomembnih travnikov za upravljavce le-teh. Zajeli smo upravljavce vseh treh prednostnih tipov travnišč, ki jih naslavljamo v projektu: vrstno bogatih travnišč s kukavičevkami, vrstno bogatih travnišč z navadnim volkom (*Nardus stricta*) in travnišč na presihajočih jezerih. V anketi so sodelovali upravljavci z 21 območij Natura 2000 iz celotne države. V poročilu predstavljamo najpomembnejše statistike, ki smo jih izluščili iz rezultatov anketiranja. Rezultati anket bodo podlaga za pripravo ukrepov za upravljanje s travniki, ki bodo vključeni v program Skupne kmetijske politike po letu 2027.

Material in metoda

V sklopu projekta LIFE FOR SEEDS smo pripravili anketo o rabi travnikov, za katere smo na terenu ugotovili, da so v dobrem stanju (naravovarstveno pomembni) in so primerni za nabiranje semen za semensko banko. Gre za travnike z veliko pokrovnostjo značilnih združbotvornih vrst rastlin ustreznih tarčnih habitatnih tipov ter visoko vrstno pestrostjo. Po določitvi lastništva travnikov smo poiskali upravljavce teh travnikov ter se dogovorili za obisk. Ankete smo izvajali istočasno s podpisi pogodb o dopustitvi koriščenja kmetijskega zemljišča, ki so bile sklenjene z namenom izplačila odškodnin na travnikih, kjer je potekalo nabiranje semen za semensko banko. Na terenu so nam bili v veliko pomoč zaposleni v Javni službi kmetijskega svetovanja, ki so predhodno uskladili srečanja z upravljavci in sodelovali pri komunikaciji.

Slika 1: Priprava in podpis pogodbe o dopustitvi koriščenja kmetijskega zemljišča. Foto: Polona Božič.

Anketa je vključevala vprašanja o preteklem in sedanjem upravljanju s travniki ter vprašanja socio-ekonomskega značaja. Anketa je bila sestavljena iz 36 vprašanj, od tega se je 5 vprašanj navezovalo na celotno kmetijsko gospodarstvo (v nadaljevanju KMG), 29 vprašanj na rabo travnika (gnojenje, košnjo, pašo, mulčenje, dosejevanje, druga dela), 2 vprašanja sta se navezovali na prihodke KMG (subvencije, produkte, projekte). Izpraševalec je za vsakega anketiranca zapisal lastno oceno o pripravljenosti sodelovanja v poglobljenem intervjuju.

Anketa je priložena poročilu kot Priloga 1.

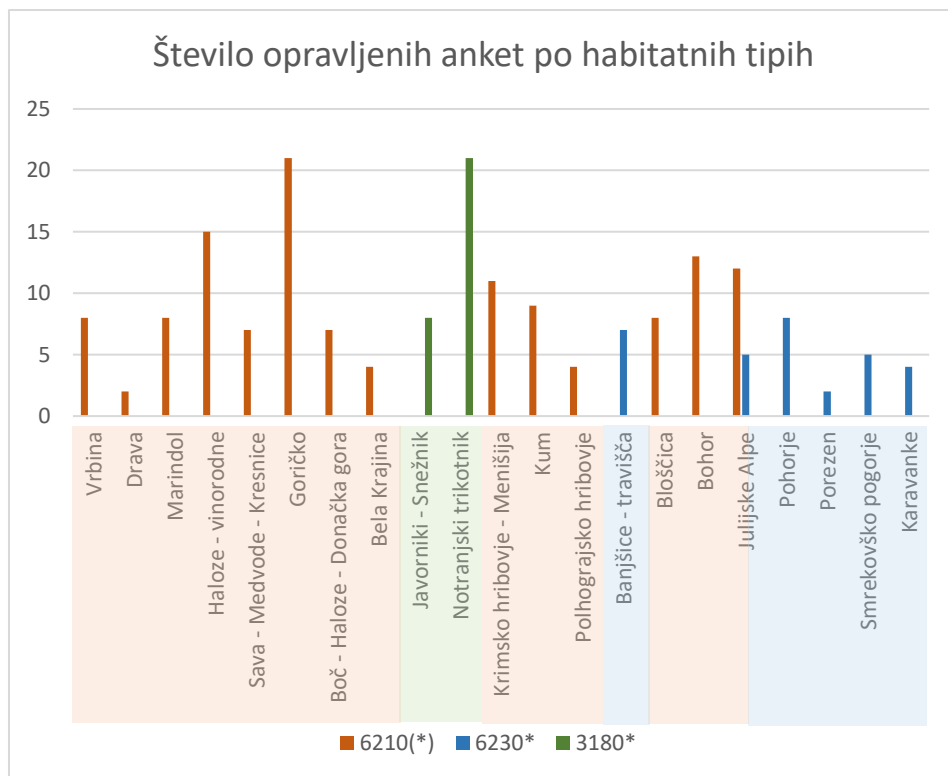
Rezultati in razprava

Splošno

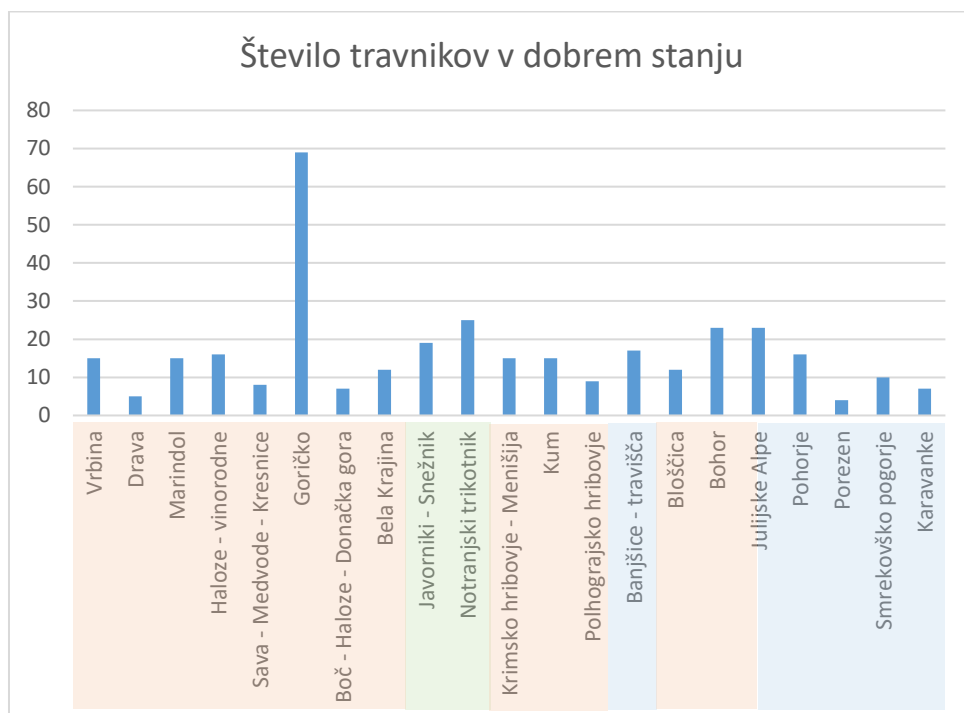
Skupno je bilo opravljeno 189 anket na 21 območjih Natura 2000. V prvem delu ankete smo spraševali po osebnih in kontaktnih podatkih anketiranca, velikosti in tipu kmetije.

Največ anket je bilo izpolnjenih v SAC Goričko (21), Notranjski trikotnik (21), Julijske Alpe (17), Haloze - vinorodne (15) in Bohor (13). Sledijo območja Krimsko hribovje - Menišija (11), Kum (9), Bloščica (8), Javorniki - Snežnik (8), Marindol (8), Pohorje (8), Vrbina (8), Banjšice - travišča (7), Boč - Haloze - Donačka gora (7), Sava - Medvode - Kresnice (7). Najmanj anket pa je bilo izpolnjenih v SAC Smrekovško pogorje (5), Bela krajina (4), Polhograjsko hribovje (4), Karavanke (4), Drava (2) in Porezen (2).

Po razdelitvi na habitatne tipe (HT) je bilo največ anket (129) opravljenih za HT 6210(*) suhi travniki s kukavičevkami, ki je izmed proučevanih habitatnih tipov tudi najširše zastopan. Za habitatni tip volkovij 6230* je bilo opravljenih 31 anket in za presihajoča jezera 3180* 29 anket.

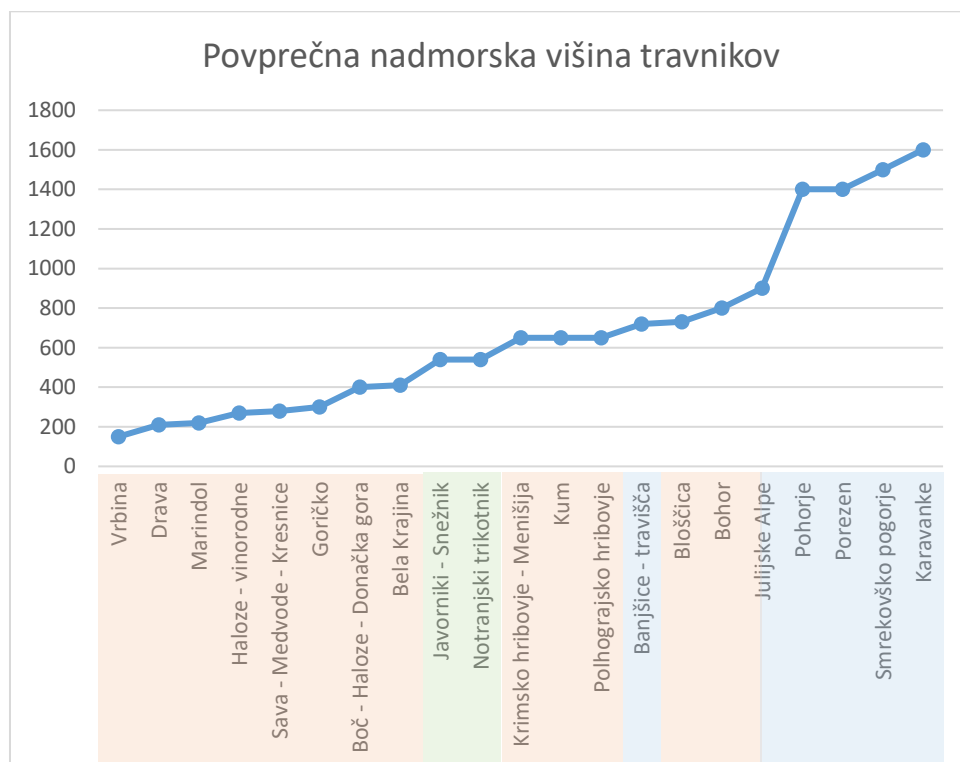
Slika 2: Število opravljenih anket po habitatnih tipih

Slika 3: Število travnikov, za katere smo opravili ankete

Območjem smo določili povprečno nadmorsko višino travnikov. Nahajajo se povprečno med 150 in 1600 metri nadmorske višine. V nadaljevanju smo vse grafične prikaze uredili tako, da so območja z

najnižjo povprečno nadmorsko višino na levi strani abscisne osi in naraščajo proti desni. Imena območij Natura 2000 so obarvana v barvah, ki označujejo enake habitatne tipe: **oranžna barva označuje suhe travnike s kukavičevkami HT 6210(*)**, **zelena presihajoča jezera HT 3180***, **modra pa volkovja HT 6230***. Že iz tega grafa (slika 4) vidimo, da so nižinski travniki (pod nadmorsko višino 500 m) izključno suhi travniki s kukavičevkami, najvišje ležeči (nad nadmorsko višino 1000 m) pa so travišča s prevladujočim volkom. Na vmesni nadmorski višini se nahajajo travišča vseh treh naslovljenih habitatnih tipov.

Slika 4: Povprečna nadmorska višina naravovarstveno pomembnih travnikov po Natura 2000 območjih

V nadaljevanju so po projektnih območjih Natura 2000 predstavljeni osnovni rezultati anket.

Vrbina:

Na območju Natura 2000 Vrbina je v anketi sodelovalo 8 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 15 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Povprečna velikost kmetije je 18 ha, od tega povprečno 4 ha travniških površin in 14 ha njiv (na ta vprašanja so odgovorili vsi anketiranci). Nobena kmetija ni ekološka. Travniki se nahajajo na povprečni višini 150 m nadmorske višine.

Drava:

Na območju Natura 2000 Drava sta v anketi sodelovali 2 kmetiji, na katerih smo zabeležili skupno 5 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Povprečna velikost kmetije je 50 ha, kmetiji pa imata povprečno 11 ha travniških površin in 39 ha njiv (na vprašanje o površinah sta odgovorili obe kmetiji). Nobena kmetija ni ekološka. Travniki se nahajajo na povprečni višini 210 m nv.

Marindol:

Na območju Natura 2000 Marindol je v anketi sodelovalo 8 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 15 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Povprečna velikost kmetije je 10,6 ha, od tega povprečno 6 ha travniških površin in 0,9 ha njiv (na vprašanje o velikosti kmetije in površinah njiv je odgovarjalo 87 % anketirancev, o travniških površinah pa vsi). Ena od 8 kmetij je ekološka (13 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 220 m nv.

Haloze - vinorodne:

Na območju Natura 2000 Haloze - vinorodne je v anketi sodelovalo 15 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 16 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Povprečna velikost kmetije je 11 ha, kmetije pa imajo povprečno 6 ha travniških površin in 2 ha njiv (na ta vprašanja so odgovorili vsi anketiranci). Dve od 15 kmetij sta ekološki (13 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 270 m nv.

Sava - Medvode - Kresnice:

Na območju Natura 2000 Sava - Medvode - Kresnice je v anketi sodelovalo 7 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 8 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Povprečna velikost kmetije je 14 ha (odgovorilo je 71 % anketirancev), od tega povprečno 8,4 ha travniških površin in 5,4 ha njiv (na ti dve vprašanji je odgovorilo 86 % anketirancev). Ena od 7 kmetij je ekološka (14 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 280 m nv.

Goričko:

Na območju Natura 2000 Goričko je v anketi sodelovalo 21 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 69 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Podatka za povprečno velikost kmetije nimamo (ni odgovorov), kmetije pa imajo povprečno 5 ha travniških površin in povprečno 10 ha njiv (na ti dve vprašanji je odgovarjalo 91 % anketirancev). Le 1 kmetija je ekološka (5 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 300 m nv.

Boč - Haloze - Donačka gora:

Na območju Natura 2000 Boč - Haloze - Donačka gora je v anketi sodelovalo 7 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 7 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Povprečna velikost kmetije je 13 ha (odgovorilo je 86 % anketirancev), kmetije pa imajo povprečno 7 ha travniških površin in 0,1 ha njiv (na ti dve vprašanji je odgovarjalo 71 % anketirancev). Dve od 7 kmetij sta ekološki (29 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 400 m nv.

Bela krajina:

Na območju Natura 2000 Bela krajina so v anketi sodelovale 4 kmetije, na katerih smo zabeležili skupno 12 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Povprečna velikost kmetije je 16 ha, od tega povprečno 14 ha travniških površin in 2 ha njiv (na ta vprašanja so odgovorili vsi anketiranci). Dve od 4 kmetij sta ekološki (50 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 410 m nv.

Javorniki - Snežnik:

Na območju Natura 2000 Javorniki - Snežnik je v anketi sodelovalo 8 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 19 dobro ohranjenih travnikov s HT 3180*. Podatka za povprečno velikost kmetije nimamo (ni odgovorov), kmetije pa imajo povprečno 26 ha travniških površin (odgovorili so vsi anketiranci) in povprečno 1,5 ha njiv (odgovorilo je le 38 % anketirancev). Tri od 8 kmetij so ekološke (38 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 540 m nv.

Notranjski trikotnik:

Na območju Natura 2000 Notranjski trikotnik je v anketi sodelovalo 20 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 25 dobro ohranjenih travnikov s HT 3180*. Povprečna velikost kmetije je 74,2 ha (odgovorilo je 65 % anketirancev), od tega povprečno 8 ha travniških površin (odgovorilo je 45 % anketirancev) in 3 ha njiv (odgovorilo je 15 % anketirancev). Sedem kmetij je ekoloških (35 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 540 m nv. Povprečna velikost kmetije je dokaj visoka na račun kmetije, ki upravlja z velikim delom površin Notranjskega regijskega parka na Cerkniskem jezeru.

Krimsko hribovje - Menišija:

Na območju Natura 2000 Krimsko hribovje - Menišija je v anketi sodelovalo 11 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 15 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Podatka za povprečno velikost kmetije nimamo (ni odgovorov), kmetije imajo povprečno 13 ha travniških površin (odgovorilo je 73 % anketirancev) in 3,9 ha njiv (odgovorilo je 45 % anketirancev). Šest od 11 kmetij je ekoloških (55 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 650 m nv.

Kum:

Na območju Natura 2000 Kum je v anketi sodelovalo 9 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 15 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Podatka za povprečno velikost kmetije nimamo (ni odgovorov), kmetije pa imajo povprečno 5,8 ha travniških površin (odgovorilo je 89 % anketirancev) in povprečno 0,3 ha njiv (odgovorilo je 33 % anketirancev). Nobena kmetija ni ekološka. Travniki se nahajajo na povprečni višini 650 m nv.

Polhograjsko hribovje:

Na območju Natura 2000 Polhograjsko hribovje so v anketi sodelovale 4 kmetije, na katerih smo zabeležili skupno 9 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Podatka za povprečno velikost kmetije nimamo, kmetije pa imajo povprečno 10 ha travniških površin (odgovorilo je 50 % anketirancev). Podatka o velikostih njiv nimamo. Nobena kmetija ni ekološka. Travniki se nahajajo na povprečni višini 650 m nv.

Banjšice - travišča:

Na območju Natura 2000 Banjšice - travišča je v anketi sodelovalo 7 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 17 dobro ohranjenih travnikov s HT 6230*. Povprečna velikost kmetije je 50 ha, imajo le travniške površine brez njiv (na ta vprašanja so odgovorili vsi anketiranci). Pet od 7 kmetij je ekoloških (71 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 720 m nadmorske višine.

Bloščica:

Na območju Natura 2000 Bloščica je v anketi sodelovalo 8 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 12 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Za nekatere od travnikov smo na terenu ugotovili, da prehajajo tudi v HT 6230*, ki pa za to območje ni kvalifikacijski HT. Podatka za povprečno velikost kmetije nimamo (ni odgovorov), kmetije pa imajo povprečno 19 ha travniških površin in 1,5 ha njiv (na ti dve vprašanji so odgovorili vsi anketiranci). Ena od 8 kmetij je ekološka (13 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 730 m nv.

Bohor:

Na območju Natura 2000 Bohor je v anketi sodelovalo 13 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 23 dobro ohranjenih travnikov s HT 6210(*). Povprečna velikost kmetije je 27 ha, kmetije pa imajo povprečno 13,5 ha travniških površin (na ti dve vprašanji je odgovorilo 92 % anketirancev) in 1 ha njiv

(odgovarjalo je 61 % anketirancev). Štiri od 13 kmetij so ekološke (31 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 800 m nv.

Julijske Alpe:

Na območju Natura 2000 Julijske Alpe je v anketi sodelovalo 15 kmetij, ena zadruga in ena pašna skupnost, na katerih smo zabeležili skupno 25 dobro ohranjenih travnikov; od tega 20 s HT 6210(*) in 5 s HT 6230*. Povprečna velikost kmetije/zadruga/pašne skupnosti je 227 ha (odgovarjalo je 33 % anketirancev), od tega povprečno 18 ha travniških površin in povprečno 0,6 ha njiv (na ti dve vprašanji je odgovarjalo 73 % anketirancev). Pet kmetij je ekoloških (29 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 900 m nv. Povprečna velikost kmetije je dokaj visoka na račun zadruga in pašne skupnosti, ki združujejo površine večih kmetij.

Pohorje:

Na območju Natura 2000 Pohorje je v anketi sodelovalo 7 kmetij in ena pašna skupnost, na katerih smo zabeležili skupno 16 dobro ohranjenih travnikov s HT 6230*. Povprečna velikost kmetije je 38 ha, kmetije pa imajo povprečno 24,5 ha travniških površin in 0,4 ha njiv (na ta vprašanja so odgovorili vsi anketiranci). Tri kmetije so ekološke (38 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 1400 m nv.

Porezen:

Na območju Natura 2000 Porezen sta v anketi sodelovali 2 kmetiji, na katerih smo zabeležili skupno 4 dobro ohranjene travnike s HT 6230*. Podatka za povprečno velikost kmetije nimamo, kmetije pa imata povprečno 11,5 ha travniških površin in 0,2 ha njiv (na ti dve vprašanji sta odgovorila oba anketiranca). Nobena kmetija ni ekološka. Travniki se nahajajo na povprečni višini 1400 m nv.

Smrekovško pogorje:

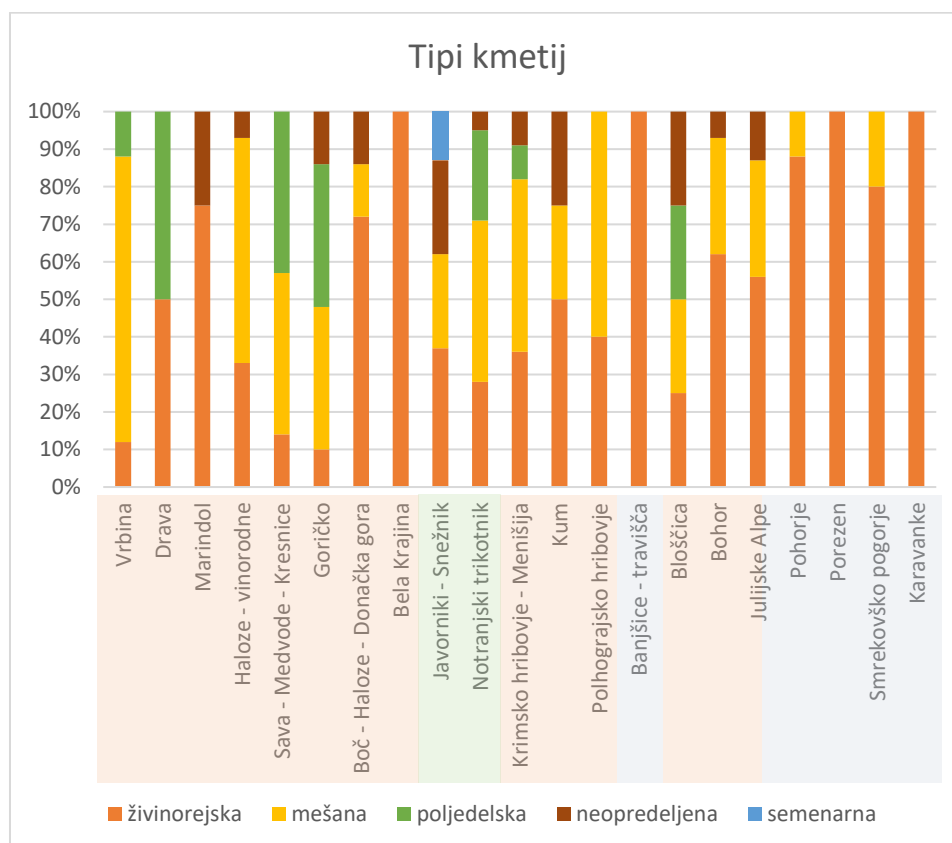
Na območju Natura 2000 Smrekovško pogorje je v anketi sodelovalo 5 kmetij, na katerih smo zabeležili skupno 10 dobro ohranjenih travnikov s HT 6230*. Povprečna velikost kmetije je 60 ha, kmetije pa imajo povprečno 20 ha travniških površin in 0,1 ha njiv (na ta vprašanja so odgovorili vsi anketiranci). Tri od 5 kmetij so ekološke (60 %). Travniki se nahajajo na povprečni višini 1500 m nv.

Karavanke:

Na območju Natura 2000 Karavanke so v anketi sodelovale 4 pašne oz. agrarne skupnosti, na katerih smo zabeležili skupno 7 dobro ohranjenih travnikov s HT 6230*. Povprečno imajo 41,3 ha travniških površin in nič njiv (odgovorili so vsi anketiranci). Travniki se nahajajo na povprečni višini 1600 m nv.

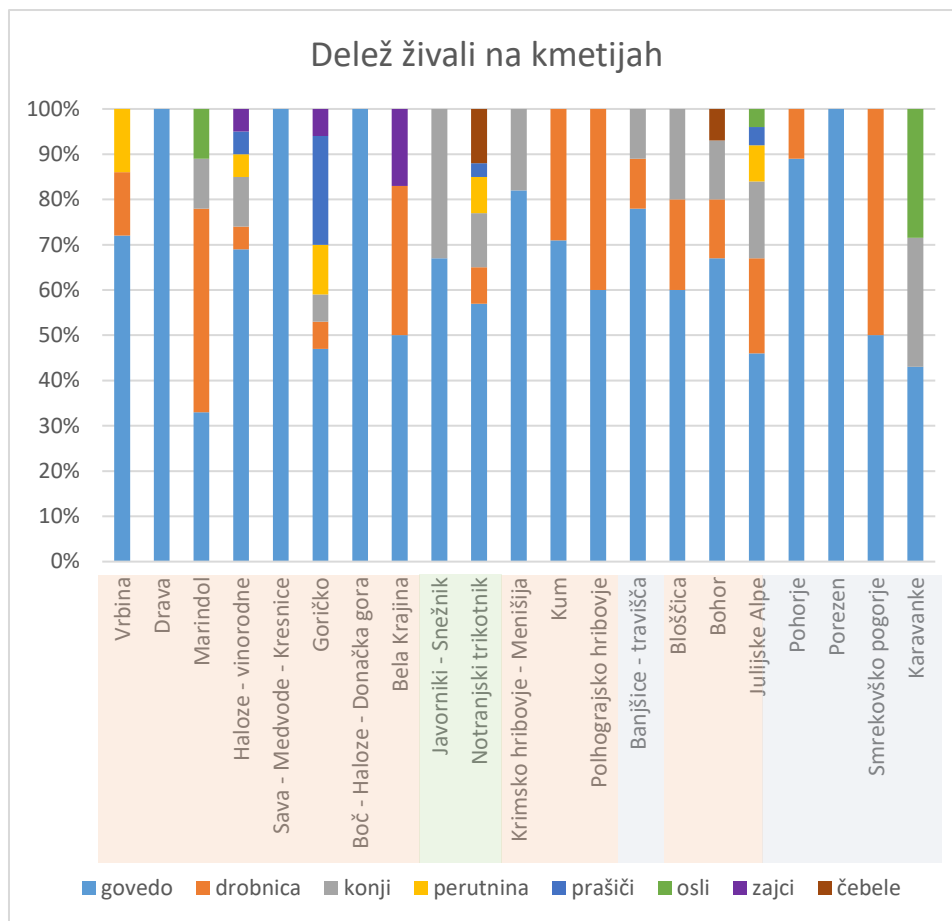
Tipi kmetij

Kmetijsko gospodarstvo je bilo opredeljeno glede na prisotnost živali in produkte. Več kot polovica kmetij (56 %) se je opredelila za pretežno živinorejsko KMG. Še posebej izstopajo KMG, ki so definirane kot izključno ali skoraj izključno živinorejske in imajo travnike s HT 6230* - tu gre v večini primerov za hribovske pašnike (Karavanke, Porezen, Banjšice - travišča, Pohorje, Smrekovško pogorje) (slika 5).

Slika 5: Tipi anketiranih kmetij glede na prisotnost živali in produkte

Govedo predstavljajo skoraj tri četrtine vseh živali, ki jih gojijo na KMG z naravovarstveno pomembnimi travniki. Govedu sledi drobnica, konji, v manjših deležih pa še perutnina, prašiči, osli, zajci in čebele (slika 6).

Slika 6: Delež in vrsta živali na anketiranih kmetijah

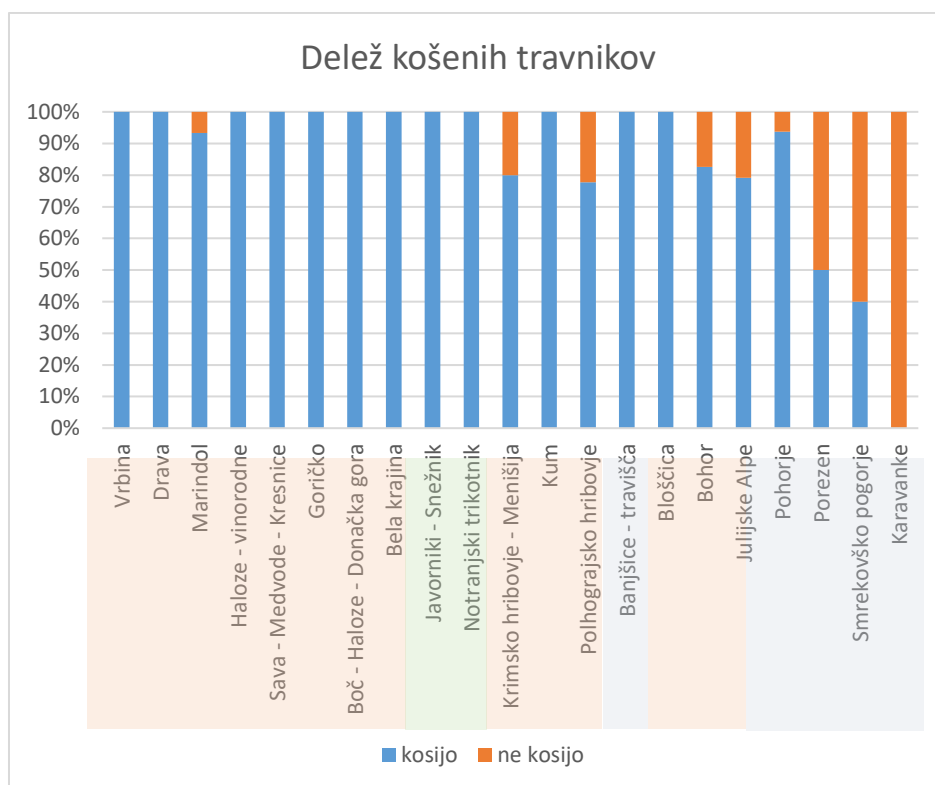
Košnja

Košnja je najpomembnejši ukrep za preprečevanje sekundarne sukcesije travnišč in posledično ohranjanje vrstno pestrih polnaravnih travnišč v dobrem stanju. Odvzem biomase poteka naenkrat in je neselektiven.

Upravljavce smo spraševali, kako pogosto poteka košnja, kdaj, s kakšno kosilnico in kako poteka spravilo trave.

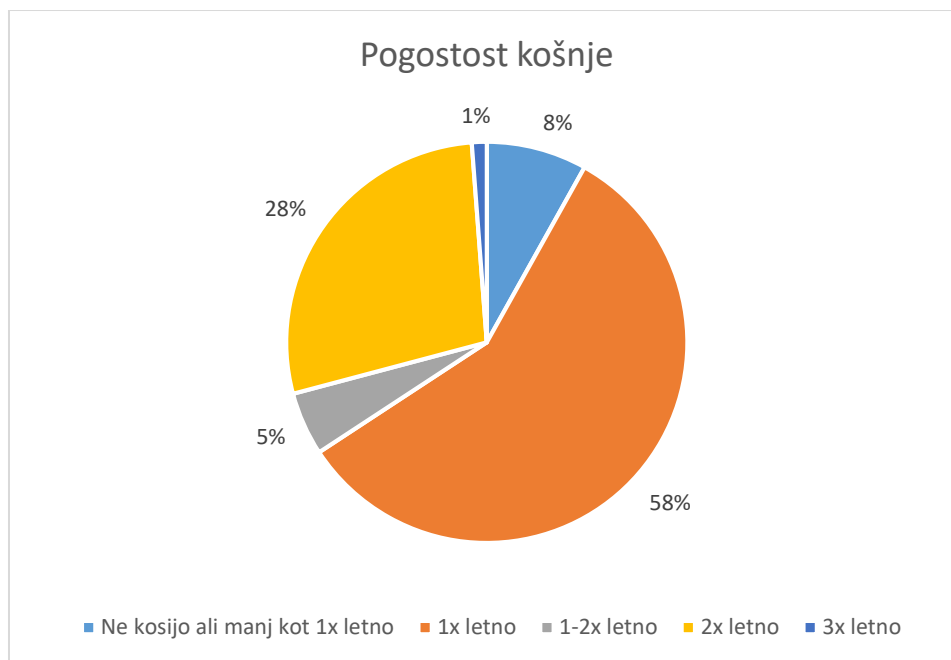
Grafi kažejo, da so naravovarstveno pomembni travniki redno košeni, predvsem nižinski. V višjih nadmorskih višinah večji delež rabe predstavlja paša (slika 7).

V splošnem rezultati anket kažejo, da so travniki s kukavičevkami in na presihajočih jezerih košeni 1-2 krat letno, travniki z volkovji pa do 1 krat letno (sliki 8 in 9). Več kot polovica kmetov (58 %) travnike kosi enkrat letno. Grafi in tabele s časovno razporeditvijo košnje čez leto kažejo, da se nižinski travniki kosijo prej v letu in večkrat kot tisti na višjih nadmorskih višinah. Večkrat letno košeni so predvsem travniki s kukavičevkami. Pomemben dejavnik pri številu košenj je nadmorska višina, saj pri višjih nadmorskih višinah razvoj vegetacije poteka bistveno počasneje in upravljavci lahko kosijo največ 1 krat letno. Najvišje ležeča so travnišča z volkom in posledično najkasneje in najredkeje košena, ali sploh ne.

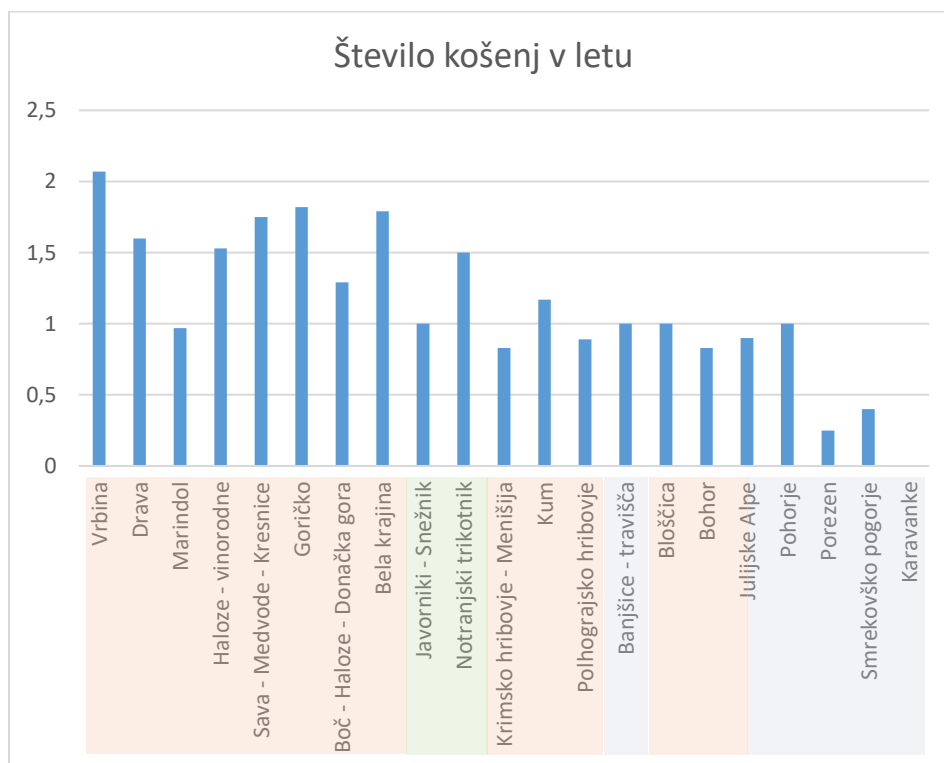

Slika 7: Delež košenih naravovarstveno pomembnih travnikov

Grafi kažejo, da so naravovarstveno pomembni travniki redno košeni, predvsem nižinski. V višjih nadmorskih višinah večji delež rabe predstavlja paša.

Slika 8: Pogostost košnje naravovarstveno pomembnih travnikov

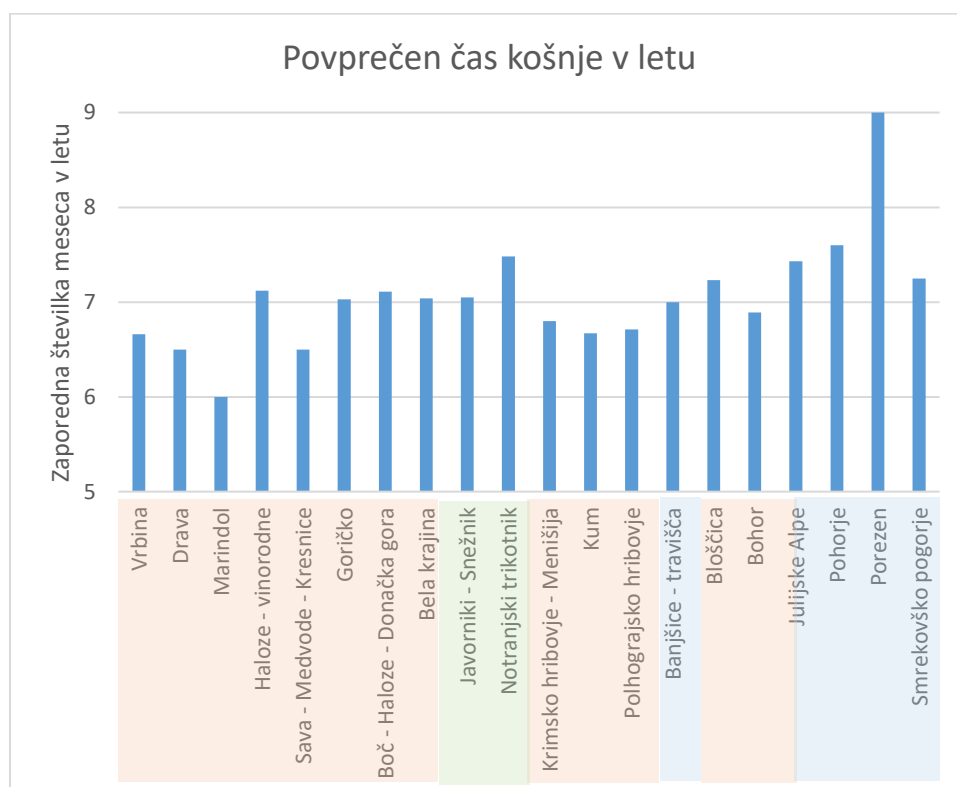
Slika 9: Število košenj naravovarstveno pomembnih travnikov v letu

Suha travišča z orhidejami za vzdrževanje ugodnega stanja potrebujejo redno, a ne prepogosto košnjo. Rezultati anket kažejo, da so travišča s habitatnim tipom suhih travnikov s kukavičevkami košena do 2

krat letno (slika 9). Na SAC Vrbina število košenj rahlo presega to mejo, kar kaže na najbolj intenzivno rabo travnikov med izbranimi projektnimi območji. Na nekaterih SAC (Marindol, Krimsko hribovje – Menišija, Polhograjsko hribovje in Bohor pa so košeni celo redkeje od 1 krat letno, pri čemer se pojavlja nevarnost opuščanja rabe in zaraščanja travišč z gozdom.

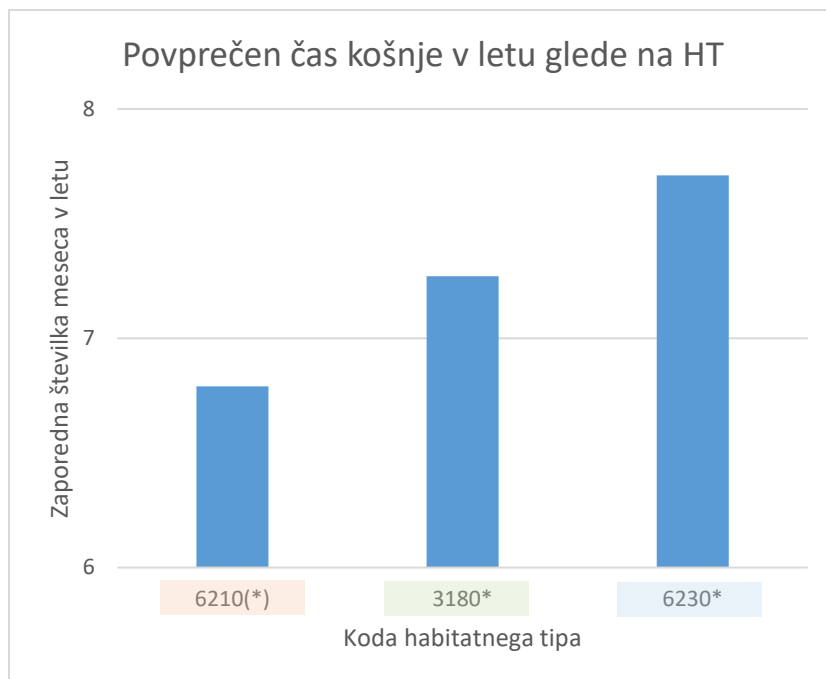
Travniki s habitatnim tipom presihajočih jezer so košeni 1 krat do 1,5 krat letno, kar kaže na to, da so košena pretežno z namenom obstanka travišča (preprečevanja zaraščanja), za pridelavo krme pa so manj pomembna.

Habitatni tip travišč s prevladujočim navadnim volkom je košen največ 1 krat letno, saj se pojavlja na višjih nadmorskih višinah in strmih pobočjih, ki so za košnjo manj dostopna, zato je tam pogostejša raba paša.

Slika 10: Povprečen čas košnje naravovarstveno pomembnih travnikov v letu

Graf povprečnega časa košnje v letu kaže, da so nižinski travniki košeni povprečno prej v letu, saj se vegetacijska sezona tudi začne prej (slika 10). Nižinske podnebne razmere tudi omogočajo hitrejšo rast vegetacije, zato je mogoče nižinske travnike kositi večkrat letno. Vegetacijo na višji nadmorski višini omejujejo nižje temperature in druge vremenske razmere (veter, sneg), zato so travniki s prevladujočim navadnim volkom košeni šele julija ali še kasneje. Travniki s habitatnim tipom presihajočih jezer so ponovno nekje vmes: v povprečju košeni kasneje od nižinskih travnikov s kukavičevkami, a prej od višje ležečih volkovij, saj je na presihajočih jezerih glavni okoljski dejavnik, ki vpliva na čas košnje, vodostaj (slika 11).

Slika 11: Povprečen čas košnje travnika v letu glede na habitatni tip travnika

Tabela 1 prikazuje intenzivnost košnje po območjih in habitatnih tipih. Močnejša rdeča barva pomeni pogostejšo košnjo (več odgovorov). Območja so razporejena po povprečni nadmorski višini travnikov od najnižje (spodaj) do najvišje ležečih (zgoraj). Območja so obarvana v barvah, ki označujejo enake habitatne tipe: **oranžna barva označuje suhe travnike s kukavičevkami HT 6210(*)**, **zelena presihajoča jezera HT 3180***, **modra pa volkovja HT 6230***. Podatki kažejo, da košnja na travnikih nižjih nadmorskih višin poteka večkrat letno, na višjih nadmorskih višinah pa enkrat letno ali celo redkeje. Največja intenzivnost košnje časovno variira pri posameznih območjih, a je povprečno najintenzivnejša v juniju in juliju.

Tabela 1: Pogostost in intenzivnost košnje naravovarstveno pomembnih travnikov po območjih in habitatnih tipih

	maj	junij	julij	avgust	september	oktober
Karavanke						
Smrekovško pogorje						
Porezen						
Pohorje						
Julijske Alpe						
Bohor						
Bloščica						
Banjšice - travišča						
Polhograjsko hribovje						
Kum						
Krimsko hribovje - Menišija						
Notranjski trikotnik						
Javorniki - Snežnik						
Bela krajina						
Boč - Haloze - Donačka gora						
Goričko						
Sava - Medvode - Kresnice						
Haloze - vinorodne						
Marindol						
Drava						
Vrbina						

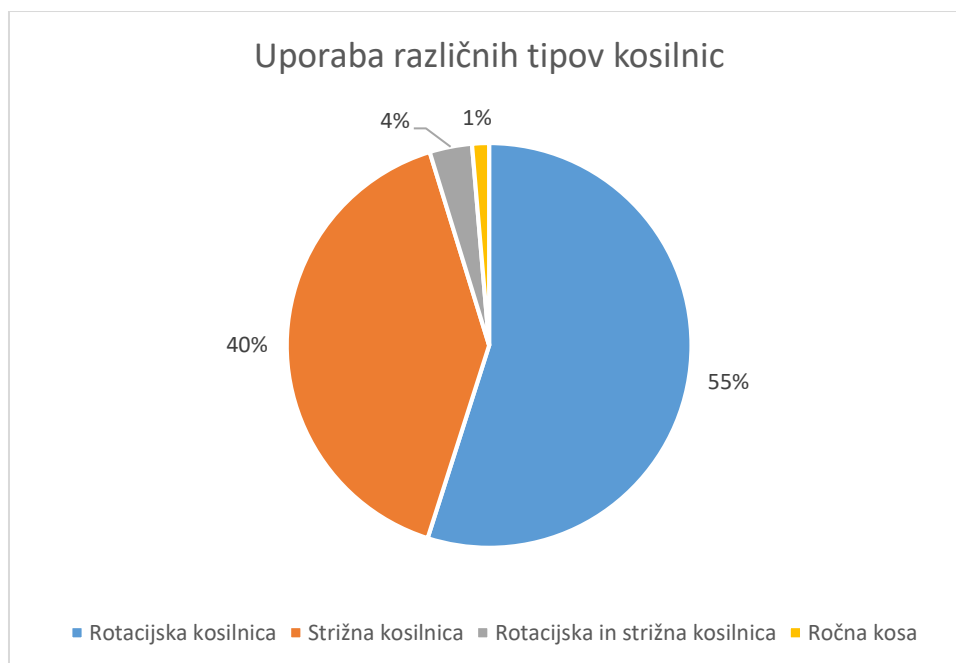
Naslednje statistike se navezujejo samo na travnike, kjer košnja poteka.

Pri košnji prevladujeta rotacijska (55 %) in strižna kosilnica (40 %), 4 % anketirancev pa navaja, da uporablja obe (tabela 2, slika 12). 97 % upravljavcev pokošeno biomaso spravlja s travnika (slika 13), enak delež travo na travniku tudi suši (slika 14). Pokošeno biomaso večina anketirancev (89 %) po sušenju na travniku spravi v suhe bale (slika 15).

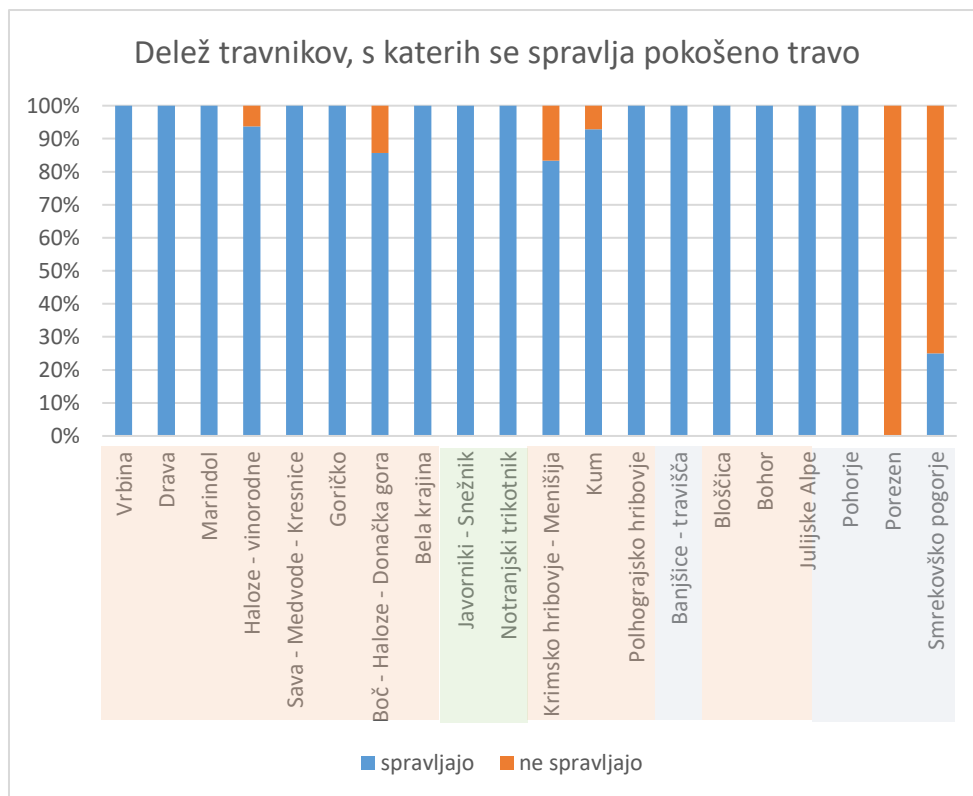
Upravljavce smo spraševali tudi koliko časa se trava po košnji na travniku suši (odleži), a smo dobili zelo malo rezultatov in zato ta parameter iz analiz izključili. Tudi na vprašanje o siliranju biomase in pospravljanju z nakladalko smo dobili zelo malo odgovorov.

Tabela 2: Tip kosilnice, ki ga uporabljajo upravljavci pri košnji naravovarstveno pomembnih travnikov

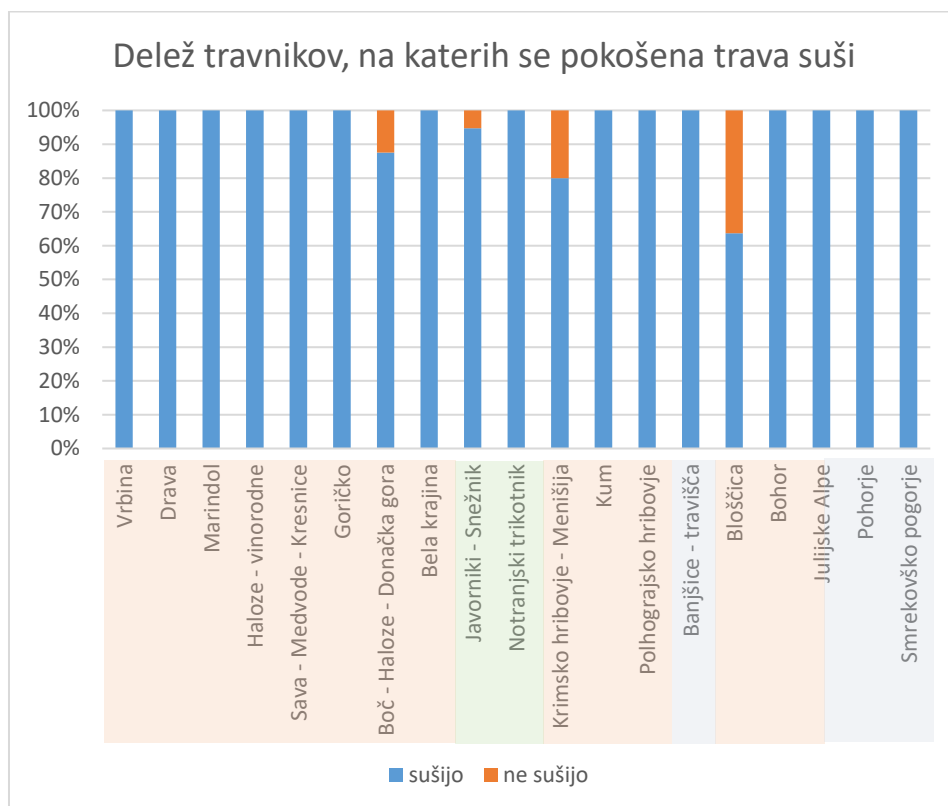
	Tip kosilnice		
	strižna	rotacijska	ročna kosa
Smrekovško pogorje	x	x	x
Porezen			x
Pohorje	x	x	
Julijske Alpe	x	x	
Bohor	x	x	
Bloščica		x	
Banjšice - travišča	x	x	
Polhograjsko hribovje	x	x	
Kum	x	x	
Krimsko hribovje - Menišija	x	x	
Notranjski trikotnik	x	x	
Javorniki - Snežnik	x	x	
Bela krajina	x	x	
Boč - Haloze - Donačka gora	x		
Goričko	x	x	
Sava - Medvode - Kresnice		x	
Haloze - vinorodne	x		
Marindol	x	x	
Drava		x	
Vrbina	x	x	

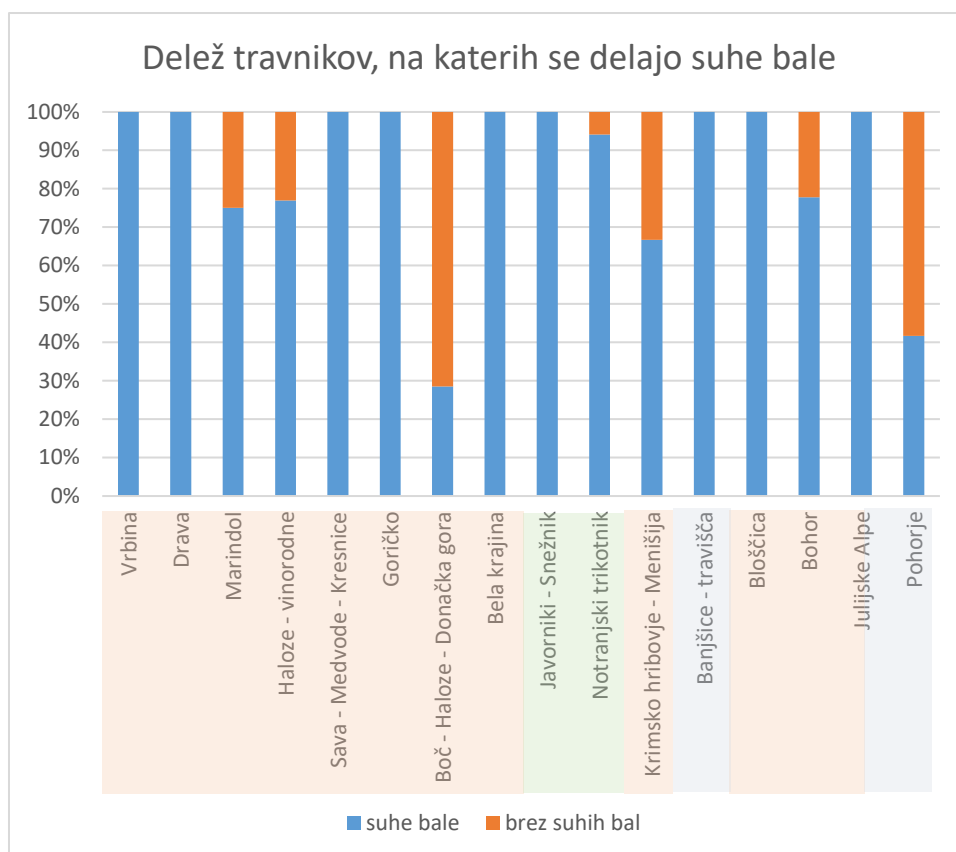
Slika 12: Delež različnih tipov kosilnice, ki ga uporabljajo upravljavci pri košnji naravovarstveno pomembnih travnikov

Slika 13: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, s katerih se spravlja pokošeno travo

Slika 14: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, na katerih se pokošena trava suši

Slika 15: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, na katerih se delajo suhe bale

Količina pokošenega materiala

Upravljalci kosijo travo večinoma z namenom pridobivanja krme za živali. Vprašali smo jih po okvirni količini pridelanih bal. Nekateri so odgovarjali s številom okroglih bal, nekaterih s številom prizmatičnih bal (kock), nekateri pa v številu in kapaciteti nakladalk (tabela 3). Ker so nekateri izpraševanci odgovarjali v masi pridobljene krme, smo te podatke za lažjo primerjavo pretvorili v število okroglih bal. V viru Storilnost baliranja krme na parcelah različnih oblik (2010) je navedena masa okrogle bale 200-500 kg, to je v povprečju 350 kg, kar je podatek, ki smo ga kot pretvornik uporabili za potrebe naših analiz.

Območji Karavanke in Porezen smo iz nadaljnjih analiz izključili, saj iz anket nismo dobili konkretnih podatkov. V teh dneh območjih se košnja po večini ne izvaja, izjemoma le kot čistilna košnja.

V splošnem lahko rečemo, da so prikazani rezultati le okvirni, saj za mnoge travnike podatki manjkajo ali so bile s strani upravljavcev podane zelo grobe ocene. Pri kockah imamo navedeno le število kock in ne dimenzije ali teže, ki pa pri različnih proizvajalcih balirk zelo variirajo. V tabeli so prikazane količine pokošenega materiala po območjih, preračunane povprečno na travnik.

Tabela 3: Količina pridelanega pokošenega materiala na naravovarstveno pomembnih travnikih

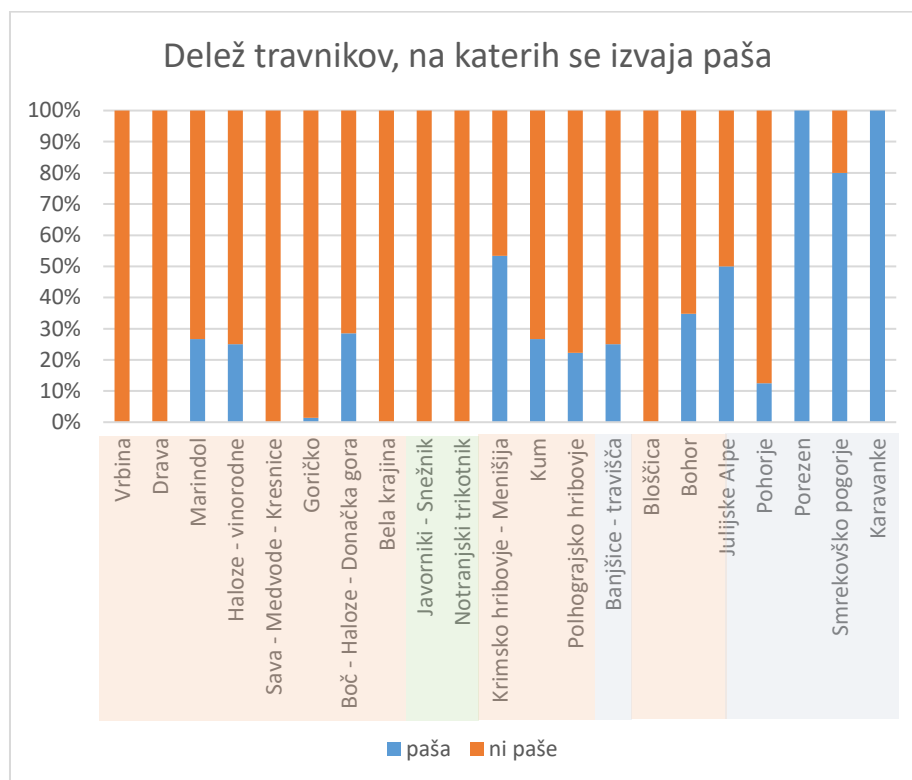
	Povprečna količina pokošenega materiala			
	Okrogle bale	Prizmatične bale	Nakladalka (m ³)	Nakladalka (t) ~ pretvorba v okrogle bale
Smrekovško pogorje			102	
Pohorje	30		85	1 ~ 2,9
Julijske Alpe	14	145		2,5 ~ 7,1
Bohor	12		61	
Bloščica	6,7			1,75 ~ 5
Banjšice - travišča	6			
Polhograjsko hribovje	3			
Kum	1	200	119	1,5 ~ 4,3
Krimsko hribovje - Menišija	12,5			
Notranjski trikotnik	11			50 ~ 143
Javorniki - Snežnik	21			
Bela krajina	55			
Boč - Haloze - Donačka gora		110	85	
Goričko	73	665		
Sava - Medvode - Kresnice	3			
Haloze - vinorodne	7	122	85	
Marindol	5		44	
Drava	4			
Vrbina	7	90		

Paša

Paša, podobno kot košnja, preprečuje sekundarno sukcesijo travišč. Posebnost paše je (v primerjavi s košnjo), da odvzem biomase ni enkraten in neselektiven. Prisotnost živali na travniku pomeni, da je prisoten vnos hranil z iztrebki pašnih živali in teptanje travne ruše, ki ob prekomerni obtežbi travnika z živino lahko pospešuje erozijske procese.

Upravljalce smo spraševali, če paša poteka po čredinkah, kdaj, kako pogosto in kako dolgo poteka paša, katere živali in koliko se jih pase ter če živali prenočujejo v pašniku ali v hlevu.

Tabela 4 prikazuje intenzivnost paše po območjih in habitatnih tipih. Močnejša rdeča barva pomeni intenzivnejšo pašo (več odgovorov). Območja so razporejena po povprečni nadmorski višini travnikov od najnižje (spodaj) do najvišje ležečih (zgoraj). Območja so obarvana v barvah, ki označujejo enake habitatne tipe: **oranžna barva označuje suhe travnike s kukavičevkami HT 6210(*)**, **zelena presihajoča jezera HT 3180***, **modra pa volkovja HT 6230***. Podatki kažejo, da je paša intenzivnejša na višjih nadmorskih višinah, na nekaterih nižinskih območjih pa so travniki izključno košeni (slika 16, tabela 4).

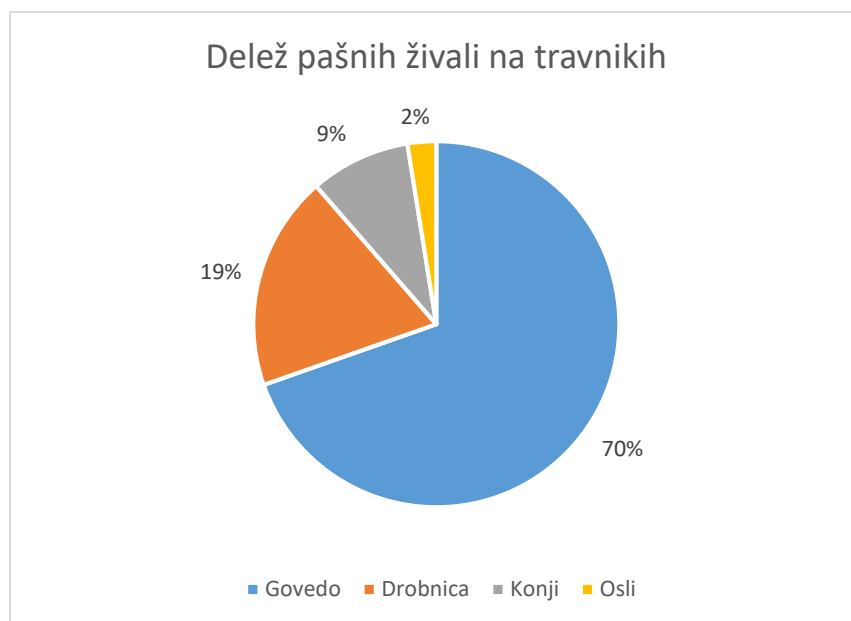
Slika 16: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, na katerih se izvaja paša

Tabela 4: Pogostost in intenzivnost paše na naravovarstveno pomembnih travnikih po območjih in habitatnih tipih

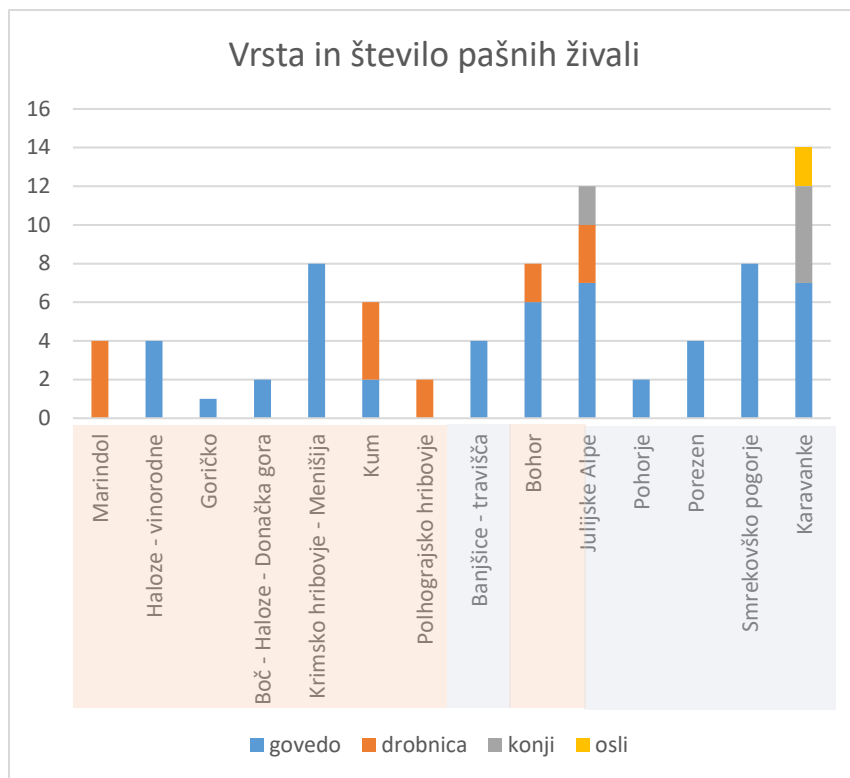
	marec	april	maj	junij	julij	avgust	september	oktober	november
Karavanke									
Smrekovško pogorje									
Porezen									
Pohorje									
Julijske Alpe									
Bohor									
Bloščica									
Banjšice - travišča									
Polhograjsko hribovje									
Kum									
Krimsko hribovje - Menišija									
Notranjski trikotnik									
Javorniki - Snežnik									
Bela krajina									
Boč - Haloze - Donačka gora									
Goričko									
Sava - Medvode - Kresnice									
Haloze - vinorodne									
Marindol									
Drava									
Vrbina									

Statistike v nadaljevanju se nanašajo samo na travnike, kjer je paša prisotna.

Iz opravljenih anket o upravljanju s travniki lahko povzamemo, da paša poteka na 21 % travnikov, ki so bili prepoznani kot v dobrem stanju. V 70 % je prisotno govedo, v manjših deležih pa drobnica, konji in osli (slika 17). Na 56 % travnikov paša poteka po čredinkah (slika 19).

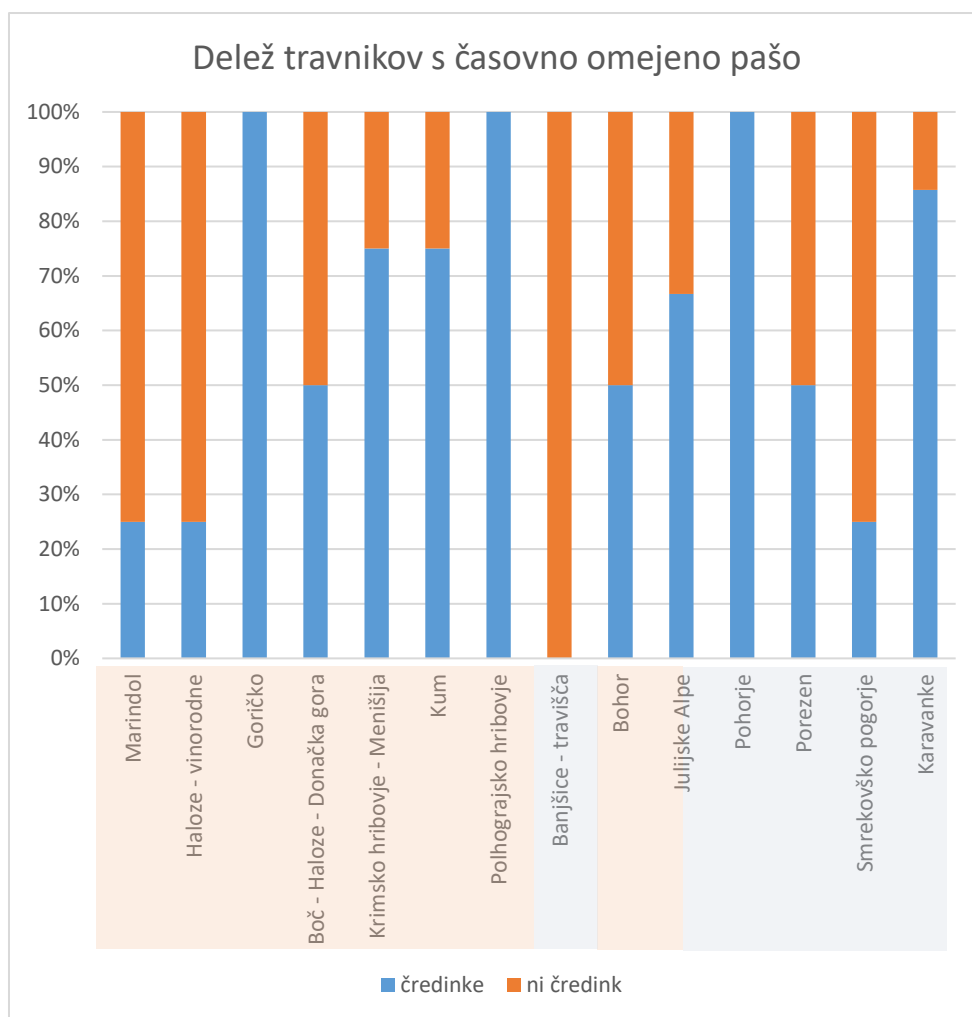
Slika 17: Delež in vrsta pašnih živali na naravovarstveno pomembnih travnikih

Slika 18: Vrsta in število pašnih živali na KMG z naravovarstveno pomembnimi travniki

Tabela 5: Povprečno število pašnih živali na KMG z naravovarstveno pomembnimi travniki

	Povprečno število pašnih živali			
	Govedo	Konji	Osli	Drobnica
Karavanke	70	15	10	
Smrekovško pogorje	13			
Porezen	8			
Pohorje	10			
Julijske Alpe	8	4		30
Bohor	7			
Banjšice - travišča	25			
Polhograjsko hribovje				17
Kum	4			5
Krimsko hribovje - Menišija	18			
Boč - Haloze - Donačka gora	7			
Goričko	20			
Haloze - vinorodne	6			
Marindol				29

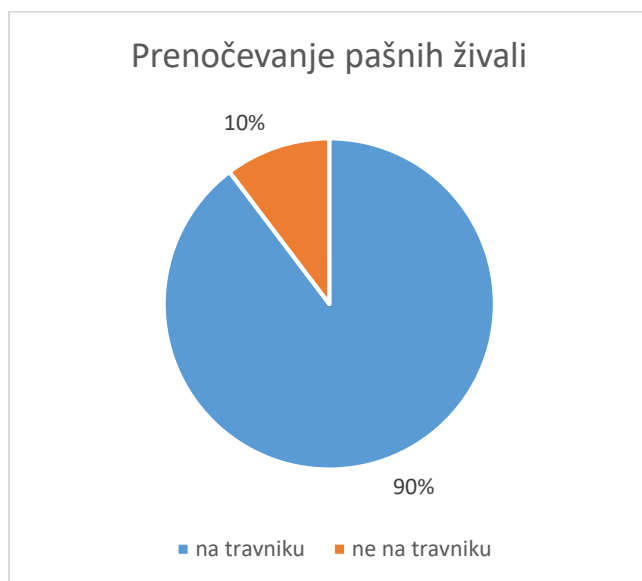
Slika 19: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov s časovno omejeno pašo

Tabela 6: Trajanje paše na naravovarstveno pomembnih travnikih

	Trajanje paše				
	do 7 dni	7-14 dni	14-21 dni	21-30 dni	nad 30 dni
Karavanke		7-10	14-21	21-30	
Smrekovško pogorje					40
Porezen			14-20		
Pohorje				30	
Julijske Alpe		7-10	21	30	
Bohor			14-21		
Krimsko hribovje - Menišija	2				
Boč - Haloze - Donačka gora		14			
Goričko					60
Marindol	4				

Tabela 7: Pogostost paše na naravovarstveno pomembnih travnikih

	Pogostost paše			
	1x letno	2x letno	3x letno	celo sezono
Karavanke				x
Smrekovško pogorje	x			
Porezen				x
Pohorje	x			
Julijske Alpe	x			x
Bohor				x
Banjšice - travišča	x			
Kum	x		x	
Krimsko hribovje - Menišija	x	x	x	x
Boč - Haloze - Donačka gora		x		x
Goričko		x		
Haloze - vinorodne	x	x		
Marindol	x			

Slika 20: Prenočevanje pašnih živali na naravovarstveno pomembnih travnikih

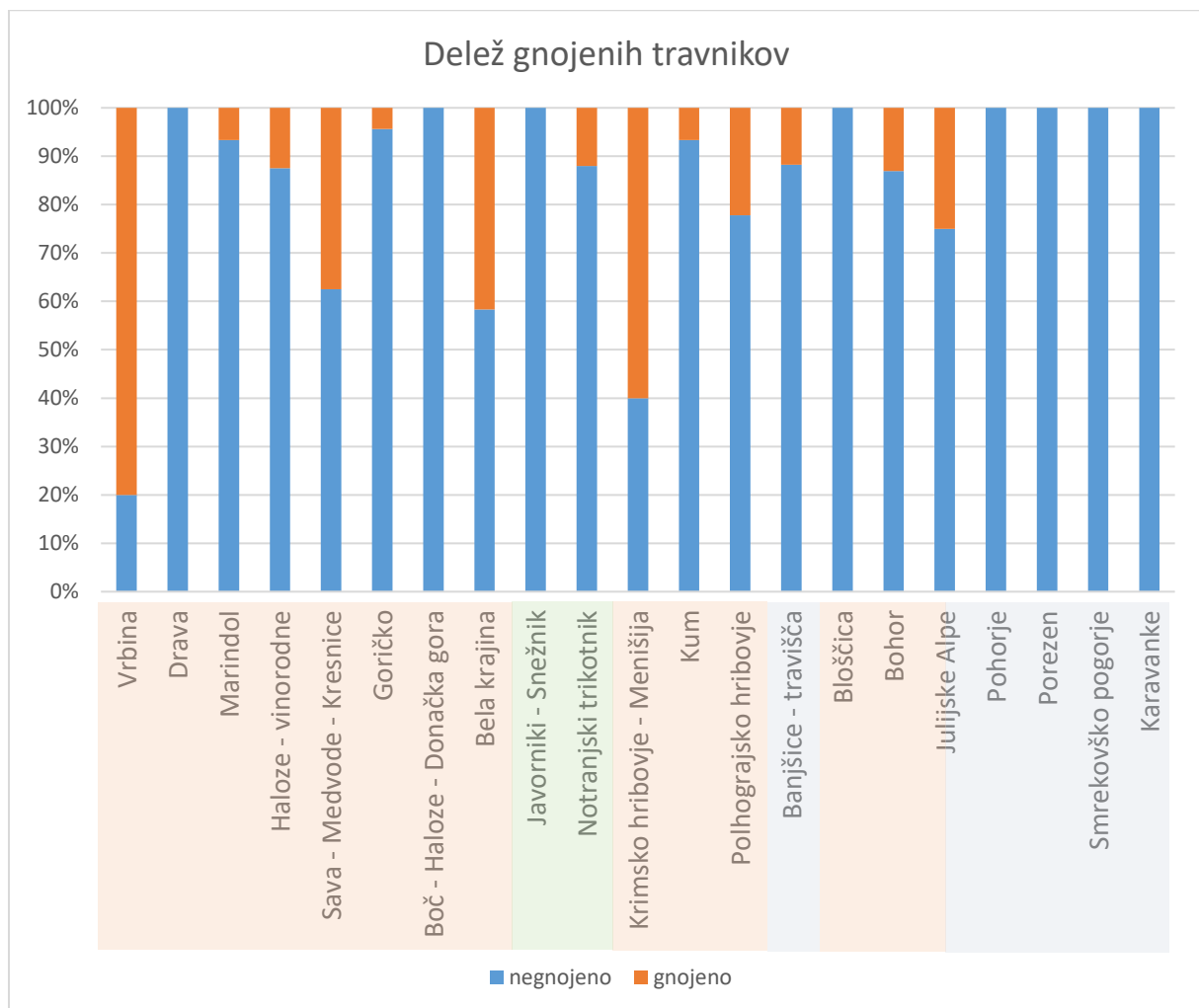
Gnojenje

Povečanje koncentracije mineralnih in organskih snovi v tleh na večini travnišč povzroči znaten upad biodiverzitete. Travišča, ki so bila prepoznana kot naravovarstveno pomembna, so z vidika kmetijske pridelave označena kot manj produktivna in s slabšo hranilno vrednostjo.

Upravljavce smo vprašali, kako pogosto travnik gnojijo, kdaj, s kakšnim gnojilom in koliko.

Rezultati naših anket kažejo, da 85 % naravovarstveno pomembnih travnikov ni gnojenih (slika 21). Travniki, na katerih upravljavci izvajajo gnojenje, pa so v večji meri locirani v območjih Natura 2000, kjer že dlje časa opažamo negativen trend v ohranjanju vrstno pestrih travnikov (najbolj izrazito v SAC Vrbina).

Upravljavce smo spraševali tudi po količini nanešenega gnojila na travnik, a so rezultati v tako različnih količinskih enotah (trosilec/cisterna/vreča/prikolica/voz), da med seboj niso primerljivi in smo jih zaradi tega iz analiz izključili.

Slika 21: Delež gnojenih naravovarstveno pomembnih travnikov

Gnojenje je prisotno na nekaterih suhih travnikih s kukavičevkami, kjer odkošeno travo uporabljajo za krmo. Na presihajočih jezerih in volkovjih gnojenja večinoma ni, na slednjih poteka vnos hranil prek iztrebkov pašnih živali.

Tabela 8: Pogostost gnojenja naravovarstveno pomembnih travnikov

	Pogostost gnojenja		
	1x letno	1x na 2-3 leta	občasno
Julijske Alpe	x		
Bohor			x
Banjšice - travišča		x	
Kum	x		
Krimsko hribovje - Menišija	x	x	x
Notranjski trikotnik	x		
Bela krajina	x		
Goričko	x		
Sava - Medvode - Kresnice	x		
Haloze - vinorodne	x	x	
Marindol	x		
Vrbina	x		

Tabela 9: Vrsta uporabljenega gnojila na naravovarstveno pomembnih travnikih

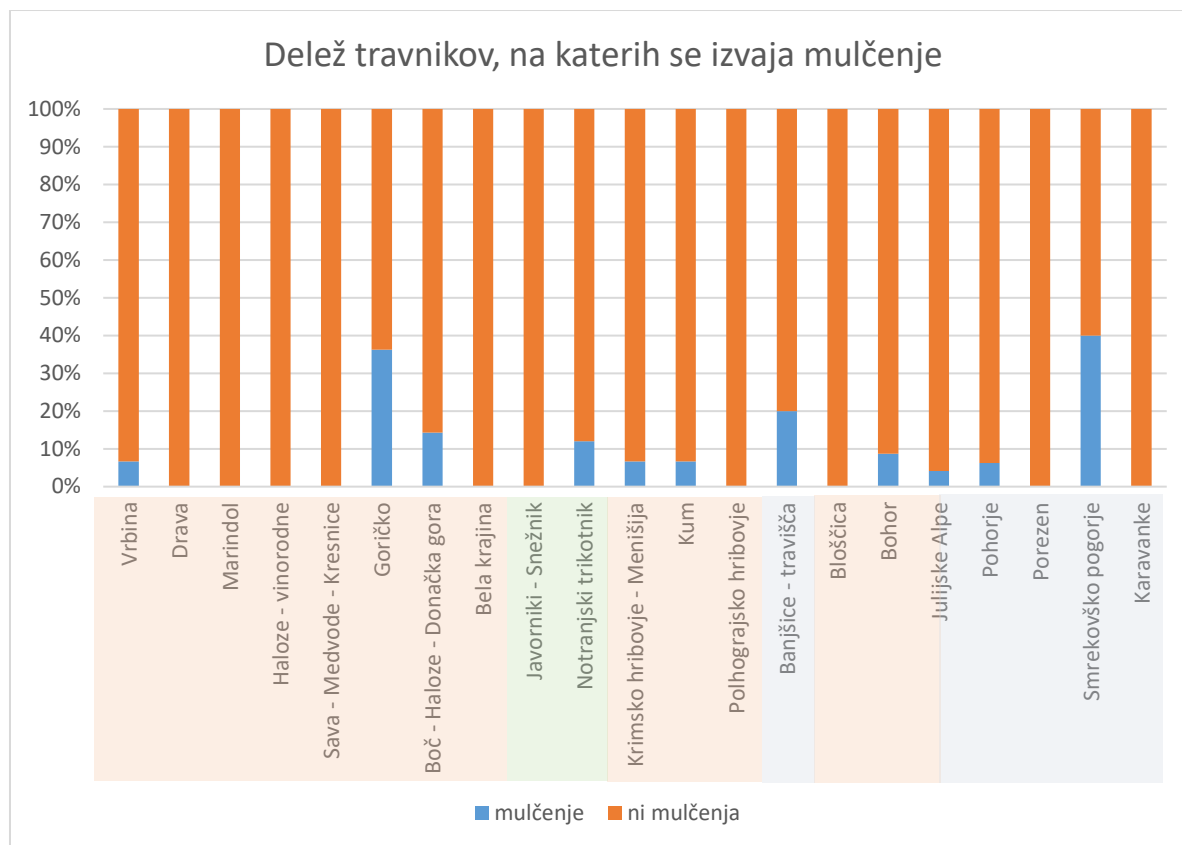
	Vrsta gnojila			
	hlevski gnoj	gnojevka	mineralna gnojila	slaba trava
Julijske Alpe	x			
Bohor	x			
Banjšice - travišča	x			
Kum	x			
Krimsko hribovje - Menišija	x	x		x
Notranjski trikotnik	x			
Bela krajina	x			
Goričko		x		
Sava - Medvode - Kresnice	x		x	
Haloze - vinorodne	x			
Marindol	x			
Vrbina	x	x	x	

Tabela 10: Čas gnojenja naravovarstveno pomembnih travnikov

	Čas gnojenja			
	pomlad	pomlad ali jesen	poletje ali jesen	jesen
Julijske Alpe	x			
Bohor			x	
Banjšice - travišča		x		
Kum				x
Krimsko hribovje - Menišija	x	x		x
Notranjski trikotnik	x			
Bela krajina		x		
Goričko	x			
Sava - Medvode - Kresnice	x			
Haloze - vinorodne	x			
Marindol				x
Vrbina	x			

Mulčenje

Tudi mulčenje spada med kmetijska dela na travnikih, ki običajno negativno vplivajo na stopnjo biotske pestrosti. Upravljavce smo vprašali, kako pogosto in kdaj na travniku poteka mulčenje. Rezultati naših anket kažejo, da se na 87 % naravovarstveno pomembnih travnikov mulčenje ne izvaja (slika 22).

Slika 22: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, na katerih se izvaja mulčenje

Tabela 11: Pogostost mulčenja naravovarstveno pomembnih travnikov

	Pogostost mulčenja	
	1x letno	občasno
Smrekovško pogorje	x	
Pohorje	x	
Julijske Alpe		x
Bohor	x	
Banjšice - travišča	x	x
Kum	x	
Krimsko hribovje - Menišija	x	
Notranjski trikotnik		x
Boč - Haloze - Donačka gora	x	
Goričko	x	x
Vrbina		x

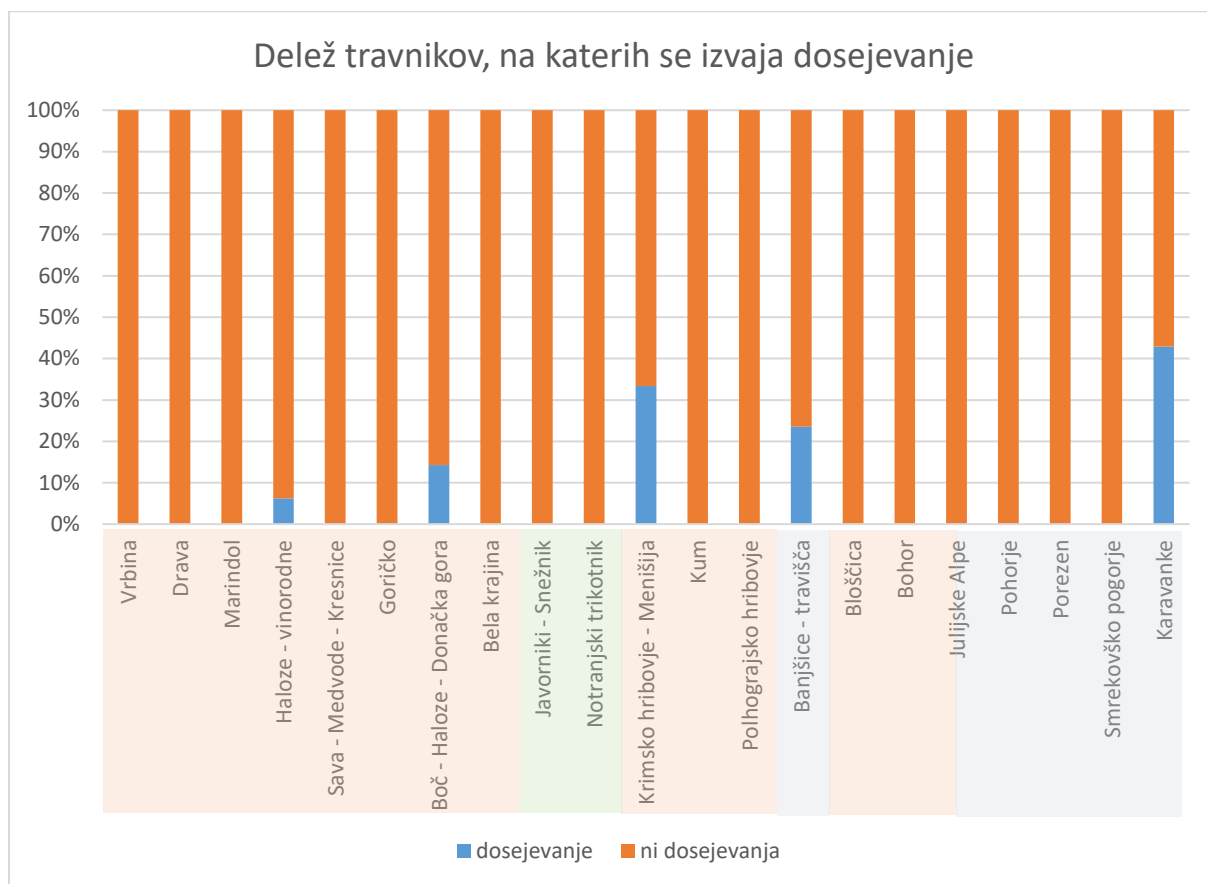
Tabela 12: Čas mulčenja naravovarstveno pomembnih travnikov

	Čas mulčenja		
	spomladi	spomladi ali jeseni	jeseni
Smrekovško pogorje			x
Pohorje			x
Bohor			x
Banjšice - travišča	x		
Kum			x
Krimsko hribovje - Menišija			x
Boč - Haloze - Donačka gora		x	
Goričko			x
Vrbina			x

Dosejevanje

Dodajanje semenskega materiala na travnik znatno poveča produktivnost travnika z vidika povečanja biomase na travniku. Polnaravni naravovarstveno pomembni travniki imajo običajno redko travno rušo in z vidika obdelovalca predstavljajo manj pomemben travnik za pridelavo krme za živali. Zato so ti travniki velikokrat dosejevani s komercialnimi travnimi mešanici, kar pa močno vpliva na vrstno sestavo travnika. Vrste s suhih travnikov s kukavičevkami, volkovij ali presihajočih jezer v primerjavi z vrstami v komercialnih semenskih mešanicah niso kompetitivne. Trave iz semenskih mešanic rastejo bistveno hitreje in avtohtone združbotvorne vrste prerastejo in izrinejo. Trenutno pa na slovenskem trgu ni na voljo semenskih mešanic z lokalnim semenskim materialom, ki bi bile za dosejevanje bolj primerne.

Upravljalce smo vprašali, s čim in kako pogosto travnike dosejujejo. Rezultati naših anket kažejo, da dosejevanje na travnikih, ki so bili v našem projektu prepoznani kot naravovarstveno pomembni, običajno ne poteka (slika 23). Dosejevani so bili le 4 % travnikov, pa še na teh je bila pogostost dosejevanja v največ primerih označena kot »1 krat do sedaj« ali »na nekaj let«. Za dosejevanje uporabljajo semenske mešanice s travami (zabeleženo na 3 območjih), deteljo (1 območje) in seneni drobir (3 območja) (tabela 13).

Slika 23: Delež naravovarstveno pomembnih travnikov, na katerih se izvaja dosejevanje

Tabela 13: Vrsta semenskega materiala, ki je bil uporabljen na naravovarstveno pomembnih travnikih

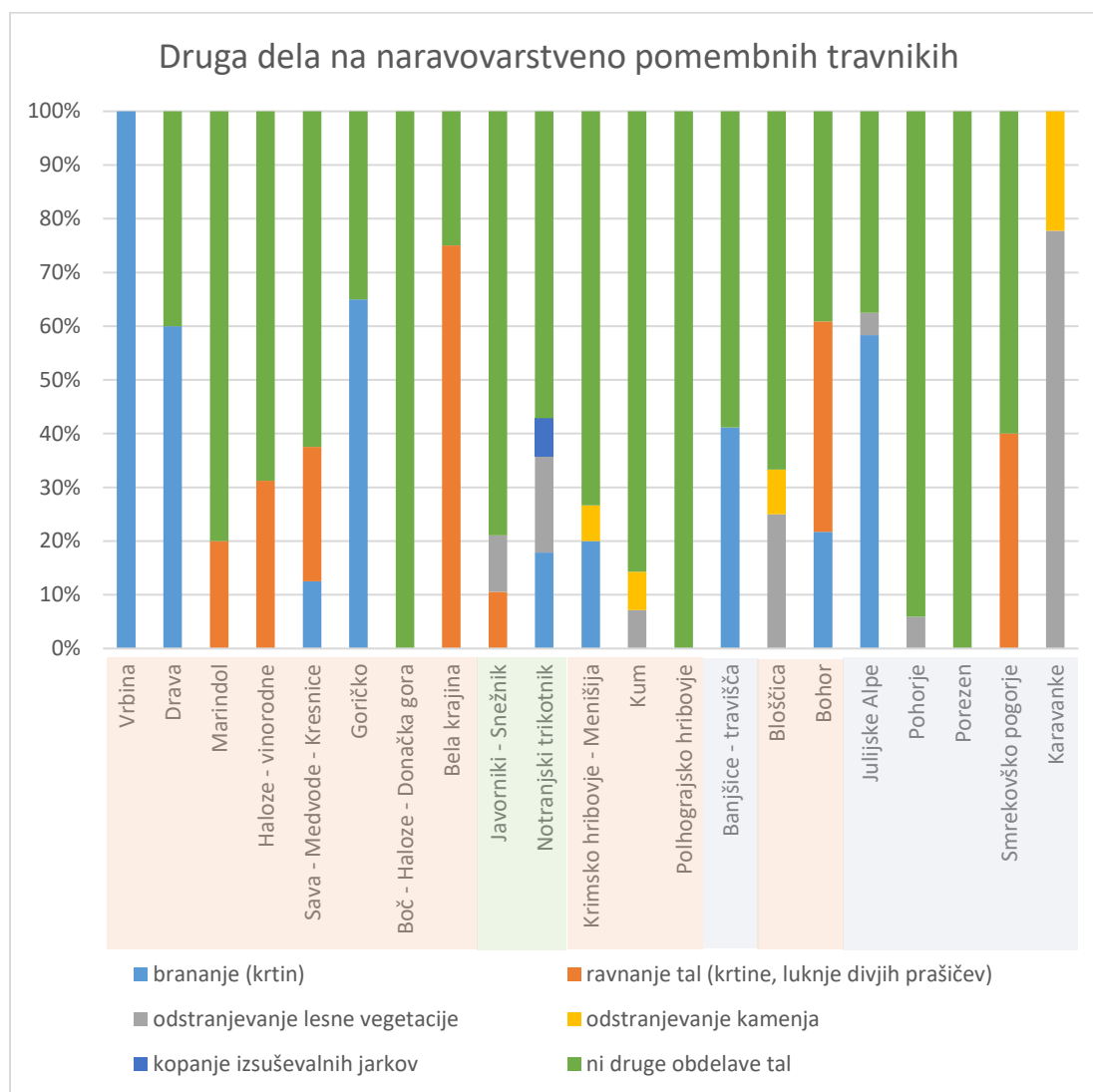
	Material za dosejevanje		
	trave	detelja	seneni drobir
Karavanke	x		
Banjšice - travišča	x		x
Krimsko hribovje - Menišija	x	x	
Boč - Haloze - Donačka gora			x
Haloze - vinorodne			x

Tabela 14: Pogostost dosejevanja naravovarstveno pomembnih travnikov

	Pogostost dosejevanja	
	1x do zdaj	1x letno
Karavanke	x	
Banjšice - travišča	x	
Krimsko hribovje - Menišija	x	
Boč - Haloze - Donačka gora		x
Haloze - vinorodne	x	

Druga dela na travnikih

V anketi smo spraševali tudi po drugih delih na travnikih (npr. brananje, izsuševanje, zasipavanje, požiganje, apnenje ...), rezultati pa so nam dali uvid v izzive, s katerimi se spopadajo upravljavci naravovarstveno pomembnih travnikov. Večinoma gre za brananje, ravnanje tal ter odstranjevanje kamenja in lesne zarasti (sliki 24 in 25).

Slika 24: Druga dela na naravovarstveno pomembnih travnikih po območjih Natura 2000

Slika 25: Druga dela na naravovarstveno pomembnih travnikih

Upravljanje v preteklosti in v prihodnje

Upravljalce smo spraševali po ravnanju s travnikom v preteklosti, če je bil v bližnji preteklosti kakšen poskus spremembe obdelave travnikov in kako se je obnesel, če nameravajo tudi v prihodnosti ta travnik obdelovati na enak način kot doslej ter če tudi za vse ostale svoje travnike skrbijo na enak način.

Na večini travnikov (87 %) so predniki travnik obdelovali enako (288 enako, 43 drugače). Na majhnem deležu travnikov (5 %) so poskusili obdelavo spremeniti (glej seznam v nadaljevanju). 99,4 % obdelovalcev trdi, da bo travnike obdelovalo na enak način tudi v prihodnje. 42 % anketirancev ima druge travnike, ki jih obdeluje drugače kot te, ki so bili prepoznani kot naravovarstveno pomembni. To so travniki, za katere so obdelovalci navedli, da bodisi ležijo na ravnini, na nižji nadmorski višini bodisi izven območja presihajočega jezera. Te travnike obdelujejo bolj intenzivno (košnja prej in večkrat na leto, gnojenje).

- Drava: 3 travnike so v preteklosti gnojili.
- Marindol: 1 travnik se je enkrat poskusno gnojilo z umetnimi gnojili, 2 travnika sta bila včasih pašnika.
- Haloze - vinorodne: na 1 travniku je spremenjen režim košnje, 1 travnik je bil prej pašnik, na 2 pa se je nekoč samo kosilo, zdaj pa je pašnik, 1 travnik se je občasno gnojilo, 3 pa so bili prej vinogradi.
- Goričko: 4 travnike so enkrat dosejevali, na 9 je bil drugačen režim košnje, na 4 so branali, na 5 ni bilo mulčenja.
- Boč - Haloze - Donačka gora: 1 travnik je bil v preteklosti njiva, 2 pa vinograd.
- Notranjski trikotnik: polovico 1 travnika so nekoč poskusno preorali v njivo. Njiva se zaradi razmočenosti ni obnesla in se je nazaj zarasel travnik. Na 5 travnikih se je nekoč tudi paslo. Na 2 travnikih se je v preteklosti za vsaj nekaj časa opustilo košnjo. Na 1 travniku se je v preteklosti kosilo prej v letu. 1 travnik je bil do nedavnega gnojen s hlevskim gnojem. 1 travnik so nekoč občasno požigali.
- Krimsko hribovje - Menišija: na 2 travnikih se je včasih le kosilo, zdaj se tudi pase, na 2 travnikih se včasih ni gnojilo, zdaj se.
- Kum: 2 travnika sta bila včasih pašnika, 2 sta bila včasih njivi, 1 je bil vinograd.
- Bloščica: 1 travnik je bil v preteklosti njiva (pred več kot 40 leti).
- Bohor: 1 travnik je bil v preteklosti njiva, na 3 je bil drugačen režim košnje, na 3 so poskusili s sejanjem komercialnih semenskih mešanic, na 1 je bila vmes raba opuščena.
- Julijske Alpe: 1 travnik je bil včasih pašnik, 1 je bil včasih njiva, na 1 so ravnali grbine, 1 se je rabilo intenzivneje kot zdaj.
- Pohorje: 1 travnik so včasih kosili.
- Porezen: 2 od travnikov so včasih kosili.
- Smrekovško pogorje: 2 od travnikov so včasih kosili, na 1 se je paslo.
- Karavanke: 2 travnika se je enkrat poskusno gnojilo z umetnimi gnojili, na 1 pa je bila prisotna pašna z manjšo obtežbo živine kot zdaj.

Produkti

Upravljalce smo spraševali, za kaj jim služi ta travnik (krma, stelja, paša za čebele, nabiranje zelišč, preprečevanje erozije, ekoturizem). Glede na odgovore smo še podrobneje povprašali, koliko bal, kock ali nakladalk krme/stelje pridobijo, ali pridelujejo mleko/meso, o certifikatih in ceni produkta.

- 88 % obdelovalcev travnike kosi z namenom pridobivanja krme.
- 69 % obdelovalcev proizvaja meso.
- 19 % obdelovalcev proizvaja mleko.
- 27 % obdelovalcev ima enega od certifikatov (eko, bio, izbrana kakovost ...).
- 11 % obdelovalcev na travnikih nabira tudi zelišča.

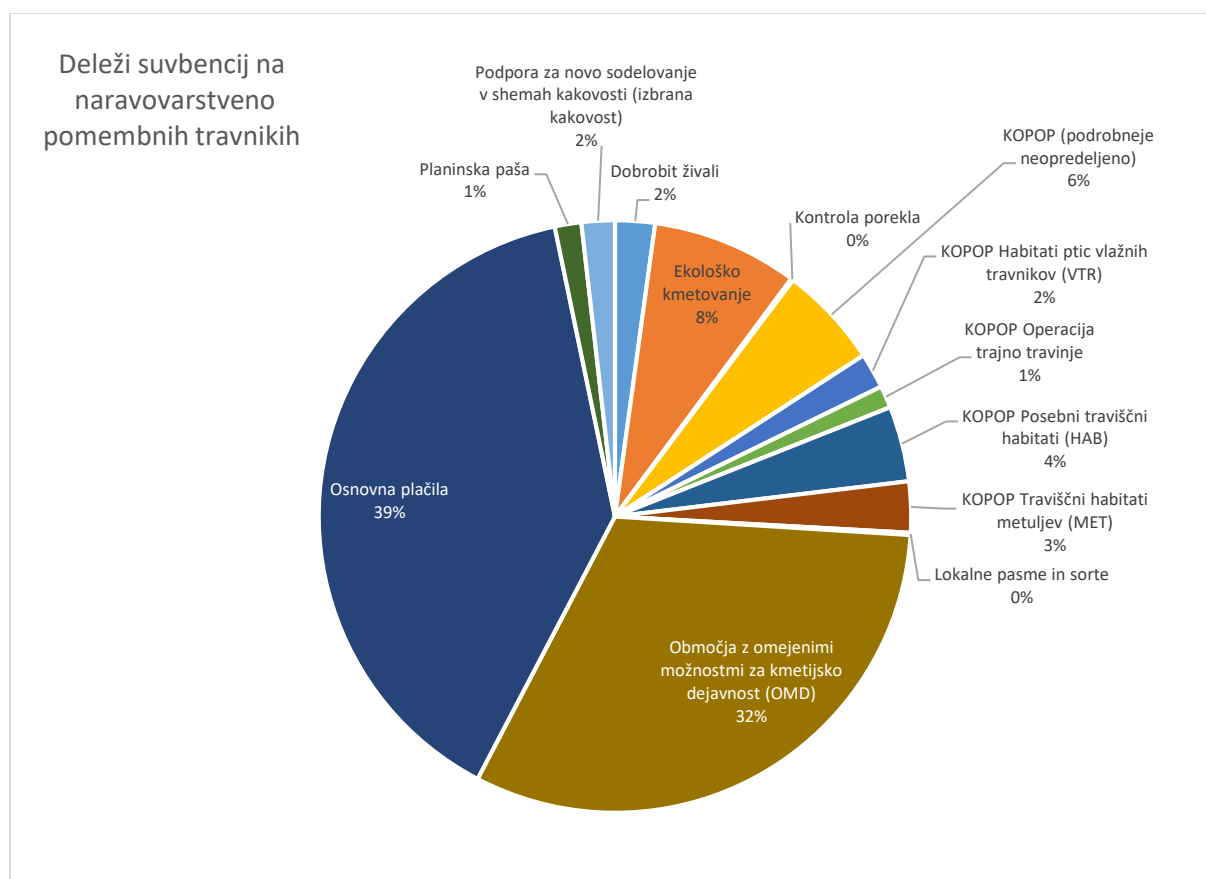
Subvencije in drugi projekti

Upravljalce smo spraševali, ali za travnik prejema kakršnekoli kmetijske subvencije ali če prejema kakršnekoli druge prihodke (npr. iz projektov). V času izvedbe intervjujev se je subvencija Osnovna dohodkovna podpora za trajnostnost še imenovala Osnovna plačila, zato jo v naših analizah še navajamo s starim imenom.

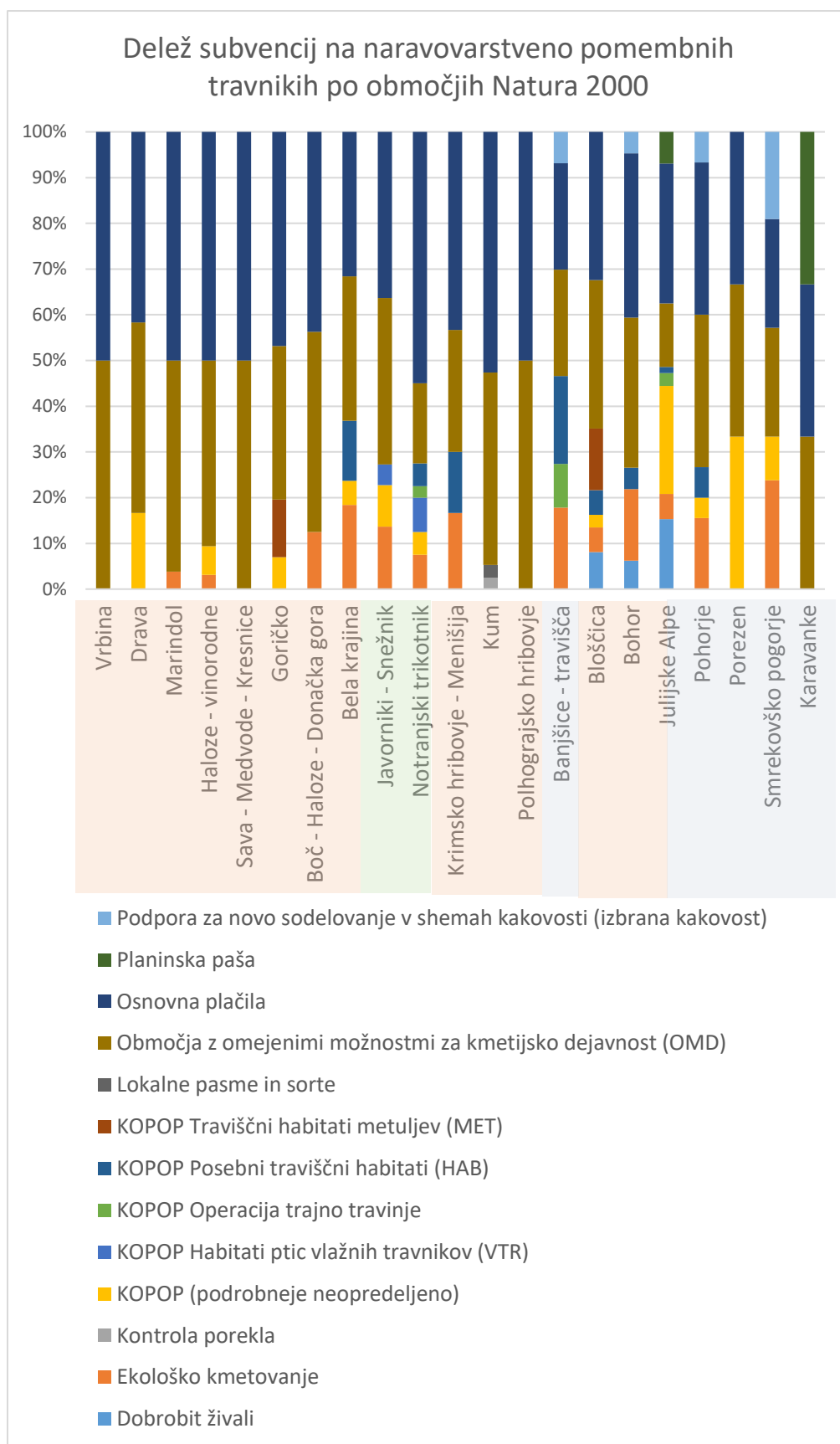
96 % obdelovalcev za svoje travnike prejema najmanj eno subvencijo. Najpogosteje vpisane subvencije na naravovarstveno pomembnih travnikih (poleg Osnovnih plačil, ki jih dobivajo vsi, ki prejema katerokoli subvencijo) so Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD) (262 anketirancev), različni KOPOP ukrepi (skupno so jih anketiranci navedli 129-krat) in Ekološko kmetovanje (66 anketirancev).

99 % travnikov ni vključenih v noben drug projekt. Dva travnika sta bila vključena v projekt PIVKA.KRAS.PRESIHA, eden pa v projekt LIFE TO GRASSLANDS.

44 % obdelovalcev bi bilo po oceni izpraševalca pripravljenih sodelovati tudi v razširjeni anketi.

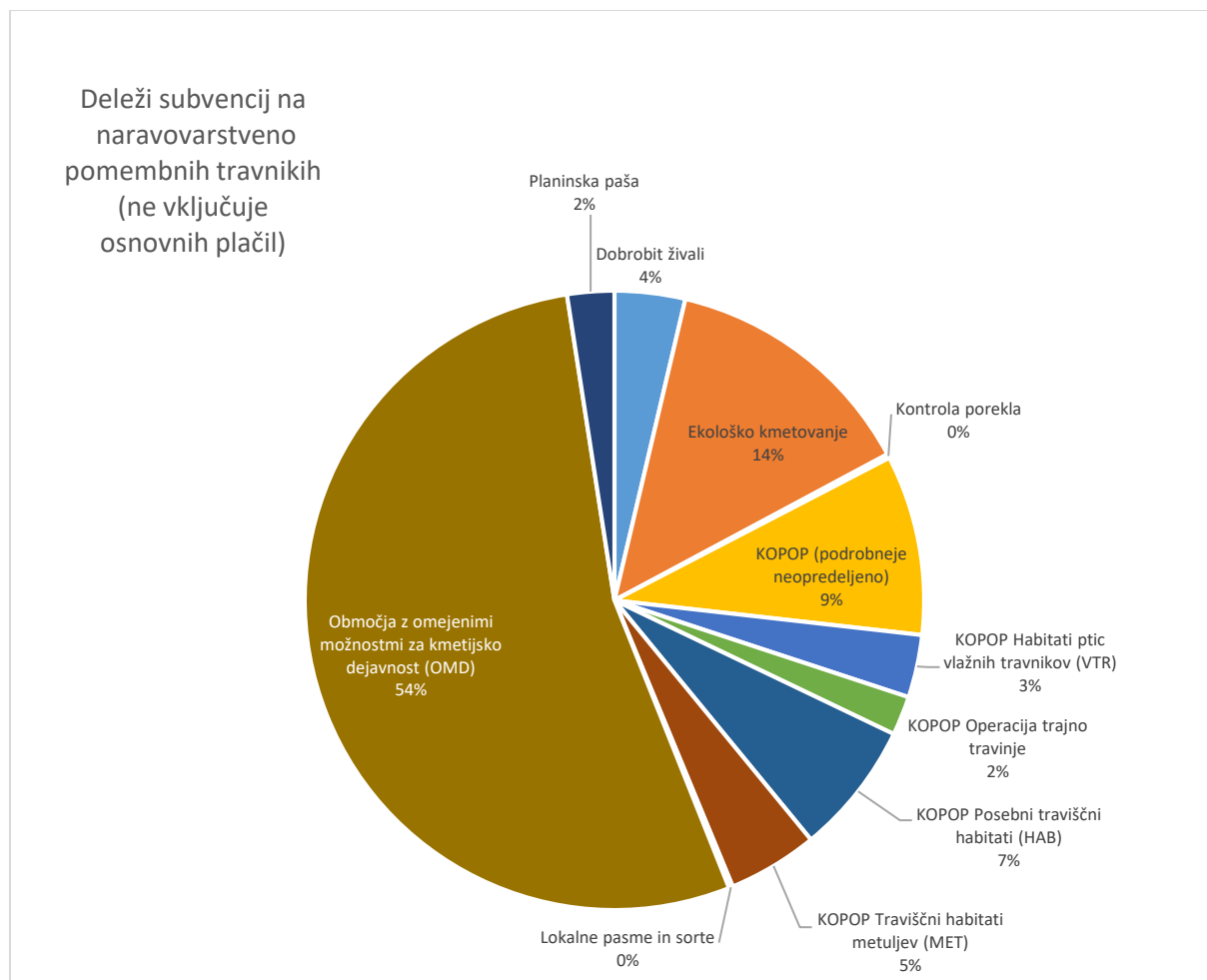

Slika 26: Deleži izplačanih subvencij na naravovarstveno pomembnih travnikih

Slika 27: Deleži izplačanih subvencij na naravovarstveno pomembnih travnikih po območjih Natura 2000

Če iz prikaza odstranimo osnovna plačila, ki jih prejemaajo vsi sodelujoči, dobimo tako sliko:

Slika 28: Deleži izplačanih subvencij na naravovarstveno pomembnih travnikih (ne vključuje osnovnih plačil)

Literatura

Svet, B. 2010. Storilnost baliranja krme na parcelah različnih oblik. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo.

Priloge

Priloga 1: Anketa o rabi naravovarstveno pomembnih travnikov

Priloga 1: Anketa o rabi naravovarstveno pomembnih travnikov

Datum opravljanja ankete:

Ime in priimek izpraševalca:

Ime in priimek anketiranca:

Kontaktne podatki anketiranca (mail, telefon):

Naslov anketiranca:

ID parcele (k. o., parcelna št.) ali GERK PID:

Velikost kmetije:

- skupna velikost njiv
- skupna velikost travnikov

Če anketiranec ne pozna velikosti kmetije, se ga povpraša o velikostnem razredu celotne kmetije (do 5 ha, 5-10 ha ali nad 10 ha).

Ali je kmetija ekološka?

Ali je kmetija mešana, živinorejska ali poljedelska?

Če je živinorejska, katere živali imajo?

Gnojenje

1. Ali travnik gnojite: DA NE
 2. Če da, kako pogosto ga gnojite: 1x letno 2x letno več kot 2x letno
 3. Kdaj gnojite: spomladi poleti jeseni pozimi
 4. S čim gnojite: hlevski gnoj gnojevka mineralna gnojila drugo (kaj)
 5. Koliko gnojite? (npr. število vozov gnojila, ki jih pripeljete na travnik ali kg mineralnih gnojil ali kubični metri gnojnice/gnoja):
-

Košnja

1. Ali travnik kosite: DA NE
2. Če da, kako pogosto ga kosite: 1x letno 2x letno 3x letno več kot 3x
3. Kdaj ga ponavadi kosite:
4. S kakšno kosilnico kosite: ročna kosa strižna kosilnica rotacijska kosilnica drugo

Ali je bil v bližnji preteklosti kakšen poskus spremembe obdelave travnikov in kako se je obnesel?

Zakaj vam služi ta travnik?

- pridobivanje krme za živali
 - koliko bal (okroglih ali kvadratnih) dobite letno v povprečju? Ali bale prodate in za koliko?
 - ali pridelujete mleko ali meso? Ali imata to meso in/ali mleko kakšen poseben certifikat in zato dosegata višjo ceno na tržišču?
- pridobivanje stelje za živali: koliko stelje dobite letno v povprečju? Ali jo prodate in za koliko?
- paša za čebele
- nabiranje zelišč
- drugo (navedi kaj – npr. preprečevanje erozije, ekoturizem)

Ali za travnik prejimate kakršnekoli kmetijske subvencije (tudi KOPOP)? **DA** **NE**
Če da, katere?

Ali za travnik prejimate kakršnekoli druge prihodke – npr. iz projektov?

Ali nameravate tudi v prihodnosti ta travnik obdelovati na enak način kot doslej?

Ali tudi za vse ostale svoje travnike skrbite na enak način? Zakaj da oziroma zakaj ne?

Za vsakega obdelovalca si zapišite lastno oceno, ali je pripravljen sodelovati v poglobljenem intervjuju (3-4 ure; socio-ekonomska vprašanja)